

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

KRIMINALITA MLÁDEŽE

JUVENILE DELINQUENCY

Autor:

Zdeněk Zajan
Lipová 248
407 01 Jílové

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: Mgr. Jana Pittnerová

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
58	0	19	26	22	1 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne:30.4.2008

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:

Zdeněk Zajan

Adresa:

Jílové, Lipová 248, 407 01 Děčín

Studijní program:

Sociální práce

Studijní obor:

Penitenciární péče

Kód oboru:

7502R023

Název práce:

KRIMINALITA MLÁDEŽE

Název práce v angličtině:

JUVENILE DELINQUENCY

Vedoucí práce:

Termín odevzdání práce:

30.04.2008

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

Mgr. Jana Pittnerová
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Zdeněk Zajan

Datum: 16. 02. 2007

Podpis studenta: .....

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 30.4.2008

Podpis:

Poděkování

Především bych chtěl srdečně poděkovat Mgr. Janě Pittnerové, která svou trpělivostí a cennými radami, kritickými, ale konstruktivními připomínkami napomohla při utváření této bakalářské práce.

Dále bych chtěl poděkovat pracovníkovi Preventivně informační skupiny Okresního ředitelství Policie České republiky v Děčíně nrap. Mgr. Anetě Zdobylakové, která mi velice pomohla v průběhu průzkumu.

Na závěr bych chtěl poděkovat své rodině, kolegům a přátelům, kteří mi byli po celou dobu mého studia důležitou oporou.

Název bakalářské práce: Kriminalita mládeže

Název bakalářské práce: Juvenile delinquency

Jméno a příjmení autora: Zdeněk Zajan

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2008

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jana Pittnerová

Resumé:

Bakalářská práce byla zaměřena na problematiku příčin vzniku kriminality mládeže a její vývoj v letech 2000 až 2007. Cílem bylo popsat příčiny vzniku kriminality mládeže na základě studia spisové dokumentace a odborné literatury.

Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisovala a objasňovala pojem kriminalita, historický vývoj, druhy, příčiny a prevenci kriminality mládeže. Praktická část zjišťovala pomocí policejních a vězeňských statistik vývoj kriminality mládeže v letech 2000 – 2007 a pomocí dotazníku byl proveden průzkum na základní a speciální škole, který směřoval k zjištění a zmapování nejčastějších příčin vzniku kriminality mládeže.

Důležitým aspektem průzkumového šetření bylo zjištění, že primární prevence je v boji proti kriminalitě mládeže nejúčinnější.

Jako největší přínos práce bylo možno považovat zjištění, že kriminalita mládeže nemá stoupající tendenci, jak bylo původně na počátku bakalářské práce předpokládáno.

Klíčová slova:

kriminalita, mládež, dětská kriminalita, příčiny vzniku kriminality mládeže, rodina, škola, volný čas, skupiny mládeže, sociálně patologické jevy, prevence kriminality

Summary:

This bachelory work targeted the problems of causes of rise of youth's criminality and its development from the year 2000 to 2007. The aim was to describe the causes of rise of youth's criminality on the basis of studies of writings and the special literature.

The work was created by two fundamental areas. There was the theoretic part, which by processing and presentation of special sources described and brought up the conception of criminality, the historical progress, kinds, reasons and the prevention of youth's criminality. The practical part located the progress of youth's criminality between years 2000 – 2007 by the help of police and in-prison statistics and also by the help of the questionnaire was made a survey in the primary and the special school.

The greatest payoff of this work can be the discovery, that the youth's criminality doesn't have the rising movement as it was considered at the beginning of this bachelory work.

Keywords:

criminality, youth, child's criminality, the cause of rise of youth's criminality, the personality, the family, the school, the leisure time, the groups of youth, media, social-pathological phenomenons by the youth, prevention of criminality

OBSAH

1 Teoretické zpracování problému	10
1.1 Vymezení pojmu kriminalita	10
1.2 Historický vývoj kriminality mládeže	10
1.3 Rozdělení kriminality dle věku	11
2 Druhy kriminality	13
2.1 Majetková kriminalita	13
2.2 Násilná kriminalita.....	13
2.3 Mravnostní kriminalita	13
2.4 Hospodářská kriminalita.....	13
2.5 Počítačová kriminalita	13
3 Příčiny vzniku kriminality mládeže.....	14
3.1 Dědičnost	14
3.2 Konstituce	14
3.3 Osobnost.....	16
3.4 Rodina	16
3.5 Škola.....	18
3.6 Volný čas a skupiny mládeže.....	19
3.7 Média	20
3.8 Etnická příslušnost	21
3.9 Sociálně patologické jevy u mládeže	22
3.9.1 Alkoholová závislost	22
3.9.2 Drogová závislost.....	22
3.9.3 Patologické hráčství	23
3.9.4 Jiné varianty návykového chování	24
3.9.5 Poruchy chování dětí.....	24

4	Prevence kriminality mládeže	26
4.1	Způsob organizování prevence kriminality v ČR	26
4.2	Vztah jednotlivých ministerstev ke kriminalitě mládeže	27
4.3	Struktura prevence kriminality.....	28
4.3.1	Sociální prevence	29
4.3.2	Situační prevence	29
4.3.3	Prevence viktimnosti	29
4.4	Úrovně preventivních aktivit	30
4.4.1	Primární prevence	30
4.4.2	Sekundární prevence	30
4.4.3	Terciární prevence.....	30
5	Praktická část	31
5.1	Cíl a předpoklady	31
5.2	Použité metody	31
5.2.1	Statistická analýza dat a sekundárních zdrojů	31
5.2.2	Nestandardizovaný dotazník	31
5.2.3	Rozhovor	32
5.3	Charakteristika zkoumaného vzorku.....	32
6	Vyhodnocení výsledků průzkumového šetření.....	33
6.1	Vyhodnocení výsledků statistickou analýzou dat	33
6.2	Vyhodnocení výsledků dotazníkovou metodou	42
6.3	Vyhodnocení předpokladů	48
7	Závěr	53
8	Návrh opatření do praxe	54
9	Seznam použitých informačních zdrojů	56
9	Seznam příloh	58

Úvod

Jsem zaměstnán sedm let jako policejní inspektor Okresního ředitelství v Děčíně a při výběru tématu bakalářské práce mě nejvíce zaujala kriminalita mládeže, protože se s touto problematikou setkávám často při výkonu svého povolání. Tuto problematiku považuji za velmi zajímavou a neobyčejnou v odlišnostech od kriminality dospělých. Odlišný je nejen způsob myšlení a provedení trestných činů mladistvých delikventů, ale také postup vyšetřování mladistvých pachatelů Policií České republiky.

Kriminalita mládeže je nedílnou, i když negativní součástí každé lidské společnosti, tak jako nemoc, válečný konflikt či užívání drog. Nelze jinak, než souhlasit s názorem, že právě zacházení s těmi nejmladšími, a tudíž nejzranitelnějšími, zrcadlí stav naší společnosti. Proto je velmi důležité dětem věnovat péči již od útlého věku, vštípit jim včas sociální normy společnosti a tím předejít nežádoucímu chování. Děti se seznamují v průběhu svého vývoje se světem. Pozorují, ptají se a zkouší vše s nevyčerpatelnou energií a fantazií. Aby mohly žít a dospívat, potřebují podporu dospělých, jako je láska, něžnost, obrana a pocit bezpečí. Pomoc potřebují děti také v tom, aby se naučily žít s faktem, že se mohou setkat s mnohým nebezpečím a ohrožením v životě. Je nutné si uvědomit, že mladiství se mohou velmi snadno stát jak pachateli, tak i oběťmi kriminality.

Cílem této práce je popsat příčiny vzniku kriminality mládeže na základě studia spisové dokumentace a odborné literatury. Dále přiblížit vývoj kriminality mládeže v období roku 2000 až 2007 a také potvrzení či vyvrácení předpokladů, že kriminalita nezletilých a mladistvých pachatelů má stoupající tendenci a že více jak 50% žáků osmých a devátých tříd, kteří plní povinnou školní docházku, má zkušenost se zakázanou či trestnou činností.

Předpoklad, že kriminalita nezletilých a mladistvých pachatelů má stoupající tendenci, bude potvrzen či vyvrácen pomocí dostupných policejních a vězeňských statistik, ze kterých budou vytvořeny grafy a tabulky. Předpoklad, že více jak 50% žáků osmých a devátých tříd, kteří plní povinnou školní docházku, má zkušenost se zakázanou či trestnou činností, bude ověřen průzkumovým šetřením pomocí nestandardizovaného dotazníku.

V teoretické části byly vymezeny pojmy kriminalita a další termíny bezprostředně související. Stručně je popsána také historie kriminality mládeže. V dalších kapitolách bakalářské práce je uvedeno dělení kriminality, a to podle jejích druhů. Podrobněji jsou popsány příčiny vzniku kriminality mládeže a uvedeny realizované či plánované preventivní aktivity a programy. Jsou doplněny informacemi o vztahu jednotlivých ministerstev ke kriminalitě mládeže.

V praktické části jsme se pokusili přiblížit vývoj kriminality mládeže v období od roku 2000 až 2007 a potvrzení či vyvrácení stanovených předpokladů pomocí dostupných statistik a vytvořeného dotazníku.

Doufáme, že tento zpracovaný materiál pomůže přiblížit problematiku kriminality mládeže všem, kteří mají o dané téma zájem.

1 Teoretické zpracování problému

1.1 Vymezení pojmu kriminalita

Pojem kriminalita lze definovat jako zločinnost, což je společenský jev, kterým rozumíme souhrn trestné činnosti. Co je to trestný čin stanovuje v současnosti platný trestní zákon č. 140/1961 Sb., v němž je vymezeno, jaké podmínky musí jednání splňovat, aby bylo možno hovořit o trestném činu. Ve zvláštní části tohoto zákona jsou uvedeny všechny činy, které jsou v naší republice trestné, přičemž u každého je stanovena výše trestu. Jakým způsobem probíhá řízení proti pachatelům kriminality určuje zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 141/1961 Sb.

Kriminalitou mládeže se zabývá zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. Tento zákon definuje označení pro spáchaný trestný čin mladistvým jako **provinění**.

1.2 Historický vývoj kriminality mládeže

Do 19. století se s mladými pachateli zacházelo v podstatě stejně jako s dospělými. Normy chování dospělých se uplatňovaly i na děti, které ještě neměly rozvinuté logické myšlenkové operace. Podléhaly stejným trestním sankcím a byly vězněny ve stejných ústavech. Od 19. století se pod vlivem evropských pedagogů pozdní renesance, včetně Komenského, ale především osvícenců, počalo uznávat, že normy chování dospělých nelze uplatňovat na děti, neboť mezi dětmi a dospělými je nejen rozdíl v tělesné výšce, ale zejména ve stupni rozumové a mravní vyspělosti. V trestní spravedlnosti mládeže začal být preferován cíl výchovný, před ochranou společnosti.¹

Československá republika při svém vzniku v roce 1918 byla nejednotná v užívání práva. V Čechách a na Moravě bylo převzato právo rakouské a uherské, oproti Slovensku, které převzalo pouze progresivnější právo uherské. Ve 30. letech 20. století se podařilo sjednotit právní úpravu v celém Československu. Byl vytvořen velmi zdařilý *zákon č. 48/1931 Sb. o trestním soudnictví nad mládeží*. Hlavní zásadou tohoto zákona bylo „co nejméně trestat, co nejvíce vychovávat a je-li to nutné, pak i trestem vychovávat a polepšovat“.² Tento zákon upravoval nedospělé osoby do 14 let věku a mladistvé od dovršení 14 do 18 let věku. Zletilosti se nabývalo až po dovršení 21 let věku. Zde se poprvé objevilo označení pro

---

¹ ZOUBKOVÁ, I. – NIKL, J. – ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3, s.62.

² ZOUBKOVÁ, I. – NIKL, J. – ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3, s. 63.

spáchaný trestný čin mladistvým jako *provinění*, což se zachovalo až do současnosti. Navzdory dokonalosti zákona o trestním soudnictví nad mládeží, byl tento v roce 1950 zrušen trestním zákonem, čímž došlo například ke zrušení soudů pro mládež. Tento stav se bohužel ani po změně trestního řádu a zákona v roce 1961 nezměnil. Trestní odpovědnost mladistvého se zvedla na hranici od dovršení 15 let věku.

V současné době platí v České republice zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže vydaný dne 25. června 2003. Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páchání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem.³

1.3 Rozdělení kriminality dle věku

Při zkoumání příčin trestné činnosti je vhodné rozlišit věkovou hranici mládeže. Kriminalitu mládeže lze tedy rozdělit do dvou skupin, kdy lze mluvit o dětské kriminalitě a kriminalitě mládeže. Toto dělení zná i zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Dětská kriminalita

Dětská kriminalita (delikvence) se týká věkové skupiny dětí do 15 let věku, kdy nejzákladnějším znakem je malá připravenost a promyšlenost delikventního jednání. Nejvíce dětských delikventů se dostává do rozporu se zákonem okolo 12 let, který souvisí se škodlivým výchovným prostředím v rodině. K tomuto vlivu rodinného prostředí se postupem času připojuje prostředí školy. Ve věku kolem 12 let se u dětí rozvíjí pocit odpovědnosti a povinnosti, projevují se u nich všechny kladné i záporné charakteristické rysy. Dítě aktivně přijímá návyky a stereotypy. Jestliže je v tomto období dítě negativně ovlivňováno ze strany rodičů, učitelů, vychovatelů, spolužáků nebo kamarádů, je dosti pravděpodobné, že bude negativně ovlivněn celý proces socializace dítěte.

Do této věkové skupiny dětí patří především záškoláctví. Děti se ho často dopouští z důvodu nedostatečného zvládnutí učiva, konfliktu s učiteli nebo spolužáky. Problémem

---

³ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 1.

záškoláctví je nekontrolovatelně trávený volný čas, který získaly na úkor školní docházky bez dozoru a vědomí rodičů či školy. Zde se vytváří velká pravděpodobnost, že se dítě dopustí nežádoucího jednání, kdy se může pokusit požit alkohol, experimentovat s drogami, dopustit se výtržnosti či drobných krádeží.

Děti tedy páchají činy, které jsou především spontánní a neplánované, kdy často chybí schopnost posoudit následky svého jednání. Dopouštějí se především majetkové trestné činnosti.

Kriminalita mladistvých

Kriminalita mladistvých (juvenilní delikvence) se týká věkové skupiny 15 až 18 let. Toto období je považováno za nejnebezpečnější, protože se formují hlavní rysy osobnosti. Uvedená skupina prochází rozhodujícím obdobím začleňování se do společnosti a velký vliv zde hrají také vrstevníci. V tomto období se tedy výrazně zmenšuje působení rodiny a školy a do popředí vstupuje tlak vrstevníků, kteří se často seskupují v party. V případě negativní party se skupina mladistvých může dopouštět trestných činů, jako je násilí proti jednotlivci či skupině, opilství, toxikomanie, výtržnictví, vandalismu, sprejerství, prostituce, gamblerství a neoprávněného užívání motorového vozidla.

2 Druhy kriminality

2.1 Majetková kriminalita

Majetková kriminalita je trestně postižitelné jednání, při kterém je napaden majetek v jakékoliv formě vlastnictví. Pachatel se majetku zmocní s úmyslem ho trvale nebo přechodně užívat nebo jej poškodí či učiní určitou věc neupotřebitelnou. Především se jedná o prosté krádeže, krádeže vloupání a poškozování cizího majetku.

2.2 Násilná kriminalita

Násilná kriminalita je trestně postižitelné jednání, při kterém je převážně za použití fyzické síly nebo její hrozby způsobena újma nebo bezprostředně hrozí újma na zdraví a životě člověka nebo je omezována svoboda a lidská důstojnost, například trestné činy proti životu a zdraví - vražda, ublížení na zdraví, trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti – loupežné přepadení a vydírání.

2.3 Mravnostní kriminalita

Mravnostní kriminalita je trestně postižitelné jednání, které ve své podstatě narušuje různé chráněné společenské zájmy a jejichž mravnostní charakter z těchto zájmů buď vyplývá, nebo jejich skutková podstata může být naplněna typickým jednáním sexuálního obsahu. Jsou to trestné činy proti svobodě rozhodování v pohlavních vztazích – znásilnění, dále kuplířství a prostituce.

2.4 Hospodářská kriminalita

Hospodářská trestná činnost je trestně postižitelné jednání, které je často velmi latentní. Jako zpronevěra, daňové a úvěrové podvody.

2.5 Počítačová kriminalita

Počítačová kriminalita má nejčastěji podobu neoprávněného kopírování programů, neoprávněného získávání informací z pamětí a z databází, ničení a poškozování počítačů, programů a uložených dat za pomoci virů a vkládání lživých dat do databází.

3 Příčiny vzniku kriminality mládeže

Výskyt sociálně patologických jevů, jejich dynamika a změny jsou nedílnou součástí společnosti. Příčiny, které existenci těchto jevů umožňují, se mění jen velice málo. Uplatňuje se dědičnost i konstituční faktory, rodina, škola, pracovní prostředí, vrstevníci, nevhodné trávení volného času, působí i vliv médií, ale i negativní jevy ve společnosti, malá ochrana dětí a mládeže před těmito jevy, neúčinná mravní, etická a právní výchova, malá účinnost sankčních a preventivních opatření.⁴ Mezi další příčiny rozšiřování sociálně patologických jevů u mládeže patří liberalizace přístupu společnosti k drogám, prostituci, žebrání, příživnictví, hráčství, k pornografii, ale i sexu.

3.1 Dědičnost

Delikvence je chování, které je podmíněno velice komplexně. Dědičnost je jedním z mnoha faktorů, které na ně mají vliv. Genetická dispozice může být odpovědná například za sníženou sebekontrolu či za hyperaktivitu. Tyto vlohy však sami o sobě nevedou k delikventnímu jednání. Genetická vložka jen zvyšuje pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další činitelé, bez nichž by se delikventní jednání neuskutečnilo.⁵

3.2 Konstituce

Konstituční faktory nelze v žádném případě považovat za příčinu sociálně patologických jevů, nýbrž pouze za vrozené nebo získané faktory. Mezi tyto konstituční faktory lze zařadit syndrom hyperaktivity, vrozené osobnostní dispozice, příslušnost k pohlaví a snížená úroveň rozumových schopností.

Syndrom hyperaktivity

V současnosti se ve světě používá pojem ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder – hyperaktivita s poruchou pozornosti) a pojem ADD (Attention Deficit Disorder – porucha pozornosti).

Děti se syndromem hyperaktivity s poruchou pozornosti se jeví od nejútlejšího dětství jako neklidné, neposlušné, zbrklé, roztěkané a nešikovné. Děti, které trpí poruchou pozornosti

---

⁴ ZOUBKOVÁ, I. – NIKL, J. – ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3, s. 32.

⁵ MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 80-7178-771-X, s. 23.

jsou nepozorné, aktivní a impulzivní nepřiměřeně svému věku a pohlaví. Syndrom hyperaktivity postihuje mnohokrát častěji chlapce než dívky. Jednotlivé příznaky se vyskytují zejména v situacích, kdy jsou na ně kladeny požadavky udržení pozornosti a sebeovládání. Tyto děti potřebují pracovat v krátkých časových úsecích. Často se u nich vyskytují rychlé a neadekvátní reakce. Mnoho dětí s ADHD má problémy být s dětmi stejného věku, neboť hyperaktivita, neustálé mluvení, sociální dotěrnost a malá frustrační tolerance, které tyto děti charakterizují, vrstevníky spíše odrazují. Mnoho dětí s ADHD nemá pak funkční déletrvající přátelství.⁶

Vrozené osobnostní dispozice

Mezi vrozené osobnostní dispozice řadíme psychopatii, což je trvalá a vrozená osobnostní dispozice, která se od dětství projevuje nerovnováhou osobnostních vlastností a staví člověka mimo normu. Psychopatie je velmi často diagnostikována u pachatelů trestné činnosti. U mladistvých lze obtížně odlišit povahové změny vyvolané dospíváním od stálých povahových rysů. Mladiství, kteří opravdu trpí psychopatií, mají opakované a stereotypní konflikty v sociálním prostředí.

Snížená úroveň rozumových schopností

V případě, že má člověk sníženou úroveň rozumových schopností, je znevýhodňován již v dětství, kdy je podstatně zranitelnější. Vyvolává nepříznivé reakce rodičů i ostatního okolí, velmi obtížně si ve škole a ve třídě buduje svoji pozici, hůře navazuje vztah s učiteli, má často špatné školní výsledky, za což je negativně hodnocen i rodinou. Dalším problémem u těchto jedinců je vytvoření sociálních dovedností, jako jsou empatie, hodnoty a schopnosti řešit problémy.

Za normálních okolností se rozumové schopnosti u člověka rozvíjí na základě vrozených dispozic a působení vnějšího prostředí a výchovy. Ale bohužel ani sebelepší výchovou nelze předpokládat, že by se v případě nízkých vrozených dispozic vytvořily zcela normální schopnosti.

---

⁶ KAVALE – PAZLAROVÁ, Markéta – PILAŘOVÁ, Martina. *Psychoterapeutické přístupy k dětem s LMD*. Praha: 1999. ISBN 80-7178-294-7, s. 79.

Příslušnost k pohlaví

Mezi konstituční faktory patří samozřejmě i pohlaví jedince. Dle dostupných statistik se muži mnohem častěji dopouštějí trestné činnosti než ženy. Toto pravidlo platí pro všechny společnosti, ve všech dobách a to nezávisle na druhu trestné činnosti ani na příslušnosti k etnické skupině. Častější trestná činnost mužů je připisována především jejich vyšší agresivitě.

Dalším významným faktorem je odlišný přístup rodičů k výchově dívek a chlapců. Dívky jsou více kontrolovány a proto jsou většinou klidnější a rodinnější typy. U chlapců spíše záleží na tom, s kým se stýkají a jaký má daná osoba či parta na jeho osobu vliv.

3.3 Osobnost

Osobnost lze definovat jako duševní celek. Poruchy osobnosti zahrnují odchylky různých psychických funkcí, které vedou k odlišnému způsobu prožívání, uvažování i chování. Tyto projevy mohou být trvalé a zakotvené ve struktuře osobnosti, jindy může jít o dočasné výkyvy. Nejzávažnější poruchou osobnosti je dezintegrace, neboli rozpad osobnosti, která se může projevit například u schizofrenie.⁷

Pojem osobnosti skrývá jedno z klíčových témat kriminální psychologie a vůbec všech aplikací psychologie v oblasti práva. V psychologii otevírá tento pojem prostor pro široké pole různých problémů, hledisek a otázek zkoumání, mezi které patří: *struktura osobnosti* (skladba vlastností jedince), *dynamika osobnosti* (výklad chování a prožívání člověka, například jak jedná ve stresu), *vývoj osobnosti* (jakým způsobem vznikají konkrétní vlastnosti osobnosti) a *poznávání osobnosti*. Je tedy zřejmé, že téměř každý psychologický výzkum kriminality začíná či končí u problematiky osobnosti.⁸

3.4 Rodina

Rodina je chápána jako základ společnosti, primární základní skupina, ve které probíhá socializace jedince, formuje se jeho osobnost, normativní a hodnotová sféra, rozvíjejí se emoce, vůle, schopnosti, dovednosti a návyky. Správně fungující rodina je základem

---

⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*. I. díl Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-702-0, s. 39.

⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: 2004. ISBN 80-86473-86-4, s. 64.

zdravého psychického vývoje dítěte a člověka. V opačném případě je rodina považována za jeden z hlavních činitelů, který svým selháváním umožňuje kriminální chování dětí.⁹

Rodina není neměnná instituce a její funkce se v novodobé historii významně proměňují. V posledních letech klesá sňatečnost, zvyšuje se věk, v němž lidé vstupují do prvního manželství, klesá porodnost, stoupá počet rodin, v nichž o dítě pečuje jen jeden z rodičů, velikost rodiny se zmenšuje (ubývá rodin, kde žijí pohromadě dvě až tři generace), vzrůstá počet domácností tvořených jen jedním člověkem, roste počet nemanželských dětí (rodiče spolu žijí bez oficiálního sňatku), stoupá počet rozvodů a klesá počet lidí, kteří po rozvodu uzavírají nové sňatky.

Děti vychovávané jen jedním rodičem mají obvykle o něco horší výsledky ve škole, více zdravotních a psychických problémů a také více střetů se zákonem než děti, které vyrůstají s oběma rodiči. Kvalita vazby mezi dítětem a rodiči, a to i mezi ostatními členy rodiny, je klíčovým momentem jeho osobnostního vývoje, jeho socializace (začleňování do společnosti). Rizikovým faktorem je pro dítě i nepřítomnost jednoho z rodičů (častěji otce) v rodině, jakož i rodič, který se chová delikventně, nadměrně pije, bere drogy, je často nezaměstnaný. Značnou roli hraje i způsob interakce v rodině, mezi rodiči, k dítěti nebo jednotný postup řešení konfliktů v rodině.¹⁰

Zvláštní kapitolu tvoří dětská výchovná zařízení, jako jsou dětské domovy a výchovné ústavy. Dnes není již sporu o tom, že děti, vyrůstající v těchto zařízeních mají oslabenou schopnost navazovat vztahy. Jejich delikventní jednání může být následkem jejich adaptace na život v ústavu a menší schopnosti adaptace na vnější život.

Nevhodné a špatné uplatňování rodičovské disciplíny prokazatelně přispívají k delikventnímu chování. Příkladem lze uvést časté tělesné tresty, kdy tyto jsou většinou jen málo účinné. Dítě rodiči poté vždy lže, aby se vyhnulo tvrdému trestu a dále dochází ke snížení kvality vazby ze strany dítěte k rodiči.

Velmi důležitý je rodičovský dohled, který má velmi často prokazatelnou souvislost s delikventním chováním dítěte. Rodiče by měli být přesně informováni o tom, co jejich dítě dělá ve svém volném čase a s jakými kamarády se stýká. Z čehož vyplývá, že pokud dítě není rodičem kontrolováno, je mnohem vyšší pravděpodobnost, že se dopustí delikventního chování.

---

⁹ SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. I. díl. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-494-3, s. 36

¹⁰ ZOUBKOVÁ, I. – NIKL, J. – ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3, s. 35

3.5 Škola

Škola je jednou z institucí, které si společnost vytváří k zajištění svých potřeb. Škola plní především vzdělávací poznání, které je jejím vlastním smyslem. Na dosahování vzdělávacích cílů se podílí jednak přirozené dozrávání žáků, jednak jejich neformální zkušenosti (získávané v rodině, vrstevnické skupině, komunitě, z médií a konečně formální edukace – především vyučování ve škole).¹¹

Přechodem do školy ztrácí každé dítě své výlučné postavení, které do té doby v rodině mělo. Musí se přizpůsobit novému životnímu rytmu, jako je ranní vstávání, účastnění se vyučování a také odpolední či večerní přípravou na další vyučovací den. Škola bere dítě jako jedno z mnoha dalších a žádá po něm, aby se přizpůsobilo a bylo jako ostatní děti. Připravenost dítěte na školu může dosti znevýhodnit předchozí výchova v rodině. Dítě znevýhodňuje i výchovná zanedbanost, když vyrůstá v primitivním prostředí, kde vzdělání není považováno za hodnotu a není tedy motivace ke vzdělání a k osvojování si normativního systému.

Ke školnímu selhání a k nechuti ke škole mohou vést nepříznivé podmínky ve škole, konflikty mezi dítětem a učitelem a nepřizpůsobení se kolektivu dětí, které se mohou projevit i poruchami chování ve smyslu úniku například záškoláctvím, lhaním, alkoholem a delikvencí. Retardace, chronická nemoc, různá tělesná a psychická postižení jsou velmi často příčinou poruch, které vznikají na základě nedostatečného zapojení do kolektivu. Takové dítě vyhledává samotu a stahuje se do ústraní, vyhledává společnost mladších dětí nebo méně nadaných dětí. V této fázi některé děti začínají hledat novou cestu, ke svému ocenění. Mohou se pokusit získat kamarádství dary, kdy například doma zcizí rodičům peníze, cenné věci, kradou, lžou a podvádí.

Nejkritičtějším obdobím je období puberty, kdy se všechny povahové rysy a odchylky v chování dětí zvyrazňují. Zde dochází k častým konfliktům s rodiči, spolužáky a s vychovateli. V tomto období dochází velmi často k poruchám chování. Tito jedinci na sebe chtějí za každou cenu upozornit, vyniknout a dopouští se lži, krádeží, záškoláctví, útěků z domova, sebepoškozování, sebevražd, zneužívání alkoholu a ostatních drog.

Velký problém ve školách představuje šikana. Děti si ve škole velmi brzy začínají vytvářet vlastní subkulturu. Nejzákladnější dělení třídy je rozdělení na subkulturu dívek a hochů. Tyto podskupiny mohou být počátkem asociálních part a to již u dětí na prvním stupni základní školy, kdy jejich vzniku pomáhá neangažovanost učitele nebo jasné zatracování

---

¹¹ KALHOUS, Z. – OBST, O. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X, s. 149.

některých dětí. Takový učitelův nezáměr či agresivita může být tedy živnou půdou pro šikanování ve třídě, kdy tento svým chováním agresorům ve třídě označí jedince.

3.6 Volný čas a skupiny mládeže

Velmi důležitý je dohled a informovanost rodičů, kde, co a s kým jejich dítě dělá ve volném čase. Děti si vytvářejí nové sociální vztahy mimo rodinu a tím se mládež stává snadnou kořistí pro provozovatele automatů, dealerů drog a sexuálních služeb.

Zvládání obtížných životních situací pomocí skupiny vrstevníků nebo jinou skupinou nabývá výraznějších rozměrů. Je to i jeden z důvodů rozšíření skupinové kriminality mládeže a dětí. Takové party jsou pak současně i náhradní skupinou pro jedince a ten přijímá jejich vlastní sociální a mravní normy. Negativní momenty využívání volného času se posunují od starší mládeže ke stále mladším dětem. Party vrstevníků jsou pro rizikovou mládež daleko důležitější, než pro mládež vyrůstající v „normálním“ prostředí. Nároky na konformitu ve vrstevnické skupině mládeže jsou obvykle vyšší než ve všech jiných skupinách. Zahrnují nejen způsob vyjadřování, ale i úpravu zevnějšku, druh preferované hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj ke škole, k rodičům, práci, penězům, sexualitě, ke kouření, drogám, alkoholu apod.¹² Je zde důležité uvést, že samotná parta neznamena pro mladistvé riziko, jelikož se může jednat i o zájmové kroužky a organizace, které mají kladný vliv na jedince. Problém nastává až v případě negativní party. Tyto party vznikají za podmínek, že mladiství neuznávají obecně platné autority a hledají takovou autoritu v nějakém vůdci party. Mladý člověk hledá v partě svoji seberealizaci, je zpravidla přijat, respektován a povzbuzován, získává dosud nepoznaný pocit sounáležitosti, uznání a respektu.¹³ Některé party jsou k delikventní činnosti přivedeny například tím, že tráví svůj volný čas na diskotékách nebo v hernách. Na tyto činnosti nemají většinou finanční prostředky, které si poté začnou opatřovat drobnými krádežemi, které mohou později přecházet v organizované akce. Další možností spadnutí party k delikventnímu chování je nuda.

V každé společnosti nalezneme různé subkultury mládeže. Zde bych uvedl ty nejzákladnější, mezi které patří stabilní, nestabilní, drogová a rasistická subkultura.

---

¹² ZOUBKOVÁ, I. – NIKL, J. – ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3, s. 38

¹³ SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. I. díl. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-494-3, s. 49.

Stabilní subkultura vzniká v prostředí, kde jsou delikventní normy akceptovány i dospělými. Dospělí zde často slouží jako učitelé mládeže. Jedná se především o gangy kapsářů.

Nestabilní subkultura je obvykle velmi násilná skupina. V těchto skupinách chce mládež dávat najevo svou sílu a nebojácnost a tudíž vzbuzují ve veřejnosti největší obavy. Jedinci takové skupiny vystupují agresivně a jsou většinou ozbrojeni.

Drogová subkultura zahrnuje skupinu lidí, kteří neuspěli dle měřítek spořádané společnosti, ani dle měřítek stabilní delikventní skupiny. Tento dvojitý neúspěch je zařazuje mezi outsidersy. Proto se tito jedinci spojují do skupiny, která se navzájem posiluje a typické je pro ně holdování alkoholu, drogám, prodej drog, sexuální promiskuitě, žebrání a drobné krádeže.

Rasistická subkultura má značně propracovanou ideologii a má své dějiny. Patří k ní nejznámější hnutí skinheadů, které je napojeno na mezinárodní organizace. Takové skupiny mají svou hierarchii, v čele stojí inteligentní vůdci. Skupiny jsou velmi ostražité vůči neznámým lidem. Nábor nových členů je velmi propracovaný a je spojen například s vlastním kodexem správného a nesprávného chování. Zde nedochází k trestné činnosti z důvodu získání finanční hotovosti. Oběť těchto útočníků bývá zpravidla neznámá, kdy napadení spočívá v odlišné barvě pleti. Takový útok je zpravidla velice brutální a velmi často spojen s následky na zdraví.

3.7 Média

O vlivu medií, zejména televize, na socializaci dnešních dětí a mládeže nemůže být pochyb. Čas, který děti věnují sledování televize, je v průměru větší než všechny mimoškolní činnosti. Sledování televize dětmi má stále vzrůstající trend, významně u nich klesá zájem o četbu novin, knih, o návštěvy výstav, divadel, galerií a také o aktivní sportování. Televize může mít i vliv integrační (velké množství diváků sleduje stejné pořady), ale i dezintegrační (sledování zla a násilí). **Televize** negativně působí na mladé lidi, jelikož zde dochází k častému zobrazování násilí a jeho zlehčování, vulgární zobrazování sexu, agresivita zaměřená proti některým náboženským, politickým, sociálním, etnickým či jiným skupinám, a je tudíž špatným příkladem pro psychický, morální a sociální vývoj dětí a mladistvých.¹⁴ Příkladem lze uvést **Televizní noviny** vyhledávající samé zvrácené a negativní události.

---

¹⁴ ZOUBKOVÁ, I. – NIKL, J. – ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3, s. 39

Záběry ukazují těžké dopravní nehody, loupežná přepadení bank, čímž dosti posilují agresivitu nejen u disponovaných jedinců, ale i u všech dětí a lidí, přičemž se také vytváří pocit, že svět je nebezpečným místem.

Díky pokroku mají dnes prakticky všechny domácnosti nejméně jeden televizní přijímač a ve stále více domácnostech mají děti a mladiství televizní přijímač a vlastní počítač ještě ve svém pokoji. **Počítač** již nepředstavuje pro děti a mladistvé jen pracovní pomůcku, ale i zdroj zábavy. Upřednostňované jsou velmi často násilné počítačové hry. Problémem začíná být **internet**, který není žádným způsobem omezen právními předpisy a zaměřen na respektování ochrany mládeže a tím i kontrolovatelný. V této oblasti leží odpovědnost pouze na rodičích. Dále sem můžeme zahrnout i **videofilmy**, které jsou pro mladé lidi velmi atraktivní, přičemž akčnost a horor jsou opět upřednostňovány.

3.8 Etnická příslušnost

Etnické skupiny existují prakticky v každé společnosti. Mají jiné kulturní zvyklosti než většinová populace, jiné náboženství, jiné hodnotové preference a jiný životní styl. Tyto etnické skupiny žijí především odděleně od většinové společnosti a to vlivem horšího společenského postavení, jelikož mají zpravidla nižší vzdělání, nižší příjmy, horší bydlení, horší výživu, horší zdravotní stav, vyšší úmrtnost, jsou častěji nezaměstnaní a mají vyšší kriminalitu.

Rómové jsou v naší zemi prakticky jedinou etnicky odlišnou skupinou, která vzbuzuje velmi polarizované postoje. Většinová společnost ji vnímá nepříznivě, málo ji zná a trpí vůči ní mnoha předsudky, k nimž patří demonizování Romů jako rozených kriminálků.¹⁵ Romové mají dosti ztíženou vzdělávací dráhu, jelikož dochází k selhávání dítěte již během první třídy z důvodu nepřipravenosti na nároky neromského školství. Tím je dítě přerazeno do speciální školy, někteří rodiče dokonce své děti do školy neposílají vůbec. Vlivem nízkého dosahovaného vzdělání je později samozřejmě zhoršené pracovní uplatnění Romů na trhu práce. Nízké vzdělání tedy vede k nezaměstnanosti, která je živnou půdou pro ilegální obstarávání prostředků k životu. Sociální dávky jsou pro Romy mnohdy výhodnější než mzda, kterou by dostávali jako nekvalifikovaní dělníci, což je důvodem nevyhledávání práce a přežívání na sociálních podporách a přilepšováním si ilegálním obstaráváním finančních prostředků.

---

¹⁵ MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 80-7178-771-X, s. 135.

Častěji než v majoritní populaci se trestné činnosti dopouštějí děti a mladiství, kteří jsou například využíváni svými kamarády, sourozenci či dokonce rodiči, a to pro jejich nízký věk a také díky malé postavě, kdy jsou schopni se protáhnout například mřížemi nebo sklepními okny.

3.9 Sociálně patologické jevy u mládeže

3.9.1 Alkoholová závislost

Alkoholovou závislost lze definovat jako psychický a fyzický stav, charakterizovaný nutkáním užívat stále nebo periodicky alkohol. Závislost na alkoholu může být psychická i biologická. U psychické závislosti si člověk navykne řešit své problémy alkoholem, ale u biologické závislosti se již projevuje abstinenční syndrom.

Závislost vzniká postupně, jako následek dlouhodobého a pravidelného nadužívání alkoholu. Zprvu alkohol přináší příjemný pocit, který pomáhá zbavení se stresu, poté následuje pravidelné užívání a konečné vytvoření závislosti. U většiny lidí konzumace alkoholu zůstává pouhým osobním potěšením a společenskou zábavou.

U mladistvých spočívá zásadní problém v tom, že se závislost rozvíjí daleko rychleji než u dospělých, a to někdy již za několik měsíců. U nezletilců, kteří zneužívají alkohol, se často vyskytují poruchy osobnosti či podprůměrné rozumové schopnosti. Alkoholu jen výjimečně holdují o samotě, spíše pijí ve skupině vrstevníků, která je často organizovanou partou.

Od mladistvých, kteří požívají alkohol nebo již mají vytvořenou závislost na alkoholu, hrozí společnosti činy násilné a sexuální povahy - loupeže, ublížení na zdraví, výtržnictví, znásilnění a pohlavní zneužívání, dále na úseku dopravy - ohrožení pod vlivem návykové látky a v neposlední řadě činy proti majetku – krádeže a poškozování cizí věci.

Alkohol má značný vliv i na recidivu trestné činnosti.

3.9.2 Drogová závislost

Riziko vzniku závislosti na drogách je nejvyšší v době dospívání. V tomto období se zvyšuje tendence experimentovat s rizikem, jelikož mladým chybí zkušenost a náhled na vlastní zranitelnost. Užívání drog je atraktivní především proto, že je sociálně odmítáno a někteří mladiství si takového nežádoucího jednání cení. Odmítání hodnot a stylu života dospělých se projeví například ochotou zkusit drogu. Prostřednictvím drogy může dospívající

dosáhnout euforie, uvolněnosti a potřebné sebejistoty, může mít pocit, že všechno je možné zvládnout. Často vůbec neuvažuje o případném riziku a nepřipouští si, že nezávislost a svoboda v rozhodování o svém dalším životě může být právě tímto způsobem zmařena.

K drogové závislosti dochází mnohem rychleji, než k závislosti na alkoholu, jelikož drogy mají fyziologické a psychické účinky, které svého konzumenta vedou k opakovanému užívání. Postupem času roste tolerance a organismus si vyžaduje stále větší dávky.

Velkým rizikem u mladistvých konzumentů v období dospívání je tedy rychlé vytvoření závislosti a závažné narušení osobnostního rozvoje.

Mladiství se dopouštějí trestných činů buď pod vlivem drog, kdy jde nejčastěji o trestné činy násilné nebo mravnostní povahy – ublížení na zdraví, loupež či znásilnění. Dále jde o kriminalitu opatrovací, která je zaměřena na získání drogy. Sem řadíme krádeže, vloupání, vydírání, loupeže a ublížení na zdraví a také zde můžeme uvést trestný čin výroby a držení psychotropních látek a jedů.

Lidé s drogovou závislostí se mnohem častěji stávají obětí trestných činů. Může se jednat o vydírání, pohlavní zneužívání, kuplířství, ale i ublížení na zdraví či zabití nebo vraždu. Užívání drog zvyšuje také riziko sebevražděného jednání a má značný vliv na recidivu trestné činnosti.

3.9.3 Patologické hráčství

Patologické hráčství je porucha, kdy člověk opakovaně hraje hazardní hry, což se samozřejmě projevuje v jeho životě na úkor sociálních, materiálních, pracovních a rodinných hodnot. Člověk trpící touto poruchou obvykle riskuje své zaměstnání, dosti se zadlužuje, lže a velice často i porušuje zákon, aby získal finanční prostředky. Tyto finanční prostředky však nevyužívá na splácení dluhů, ale na další hru.

Je také potřeba rozlišit patologické hráče od hráčů hazardních. Hazardní hráč je schopen hru kontrolovat a jeho hlavním cílem a motivem je výhra. Naproti tomu gambler (patologický hráč) pocituje ke hře veliké nutkání, které těžko ovládá. U gemblera není na prvním místě finanční vidina zisku, ale chuť si zahrát.

Patologické hráčství vykazuje znaky silné touhy po určitém prožitku, chorobný hráč má potíže se sebeovládáním, kdy není schopen odolat impulzu nebo nutkání k určité činnosti, přestože ví, že toto jednání bude mít negativní důsledky a bude jej později litovat. Ani příště není takový člověk schopen odolat.

Patologičtí hráči se dopouštějí kriminality především opatrovací, která je zaměřena na získání peněz k další hře - krádeže, vloupání, vydírání, loupeže a ublížení na zdraví.

Rizika patologického hráčství

- těžké finanční ztráty a v souvislosti s tím problémy v práci i v rodině
- dluhy, často statisícové nebo miliónové
- trestná činnost (nejčastěji krádeže, zpronevěry, neplacení dluhů a výživného
- odcizení od druhých lidí a osamělost
- vyšší riziko rozvoje závislosti na alkoholu a na drogách
- onemocnění související s nadměrným stresem
- duševní krize, deprese, myšlenky na sebevraždu a sebevražedné pokusy.¹⁶

3.9.4 Jiné varianty návykového chování

Mezi další návykové chování řadíme kleptomanií a pyromanií. Společným rysem je nutkání jednat určitým způsobem, které později doprovází pocity viny, studu a znechucení nad sebou samým.

Kleptomanie je nutkání, které člověka vede ke krádeži věcí, jenž často nemají vůbec žádnou hodnotu, člověk je nepotřebuje a po odcizení je vyhazuje. V tomto činu tedy není motiv zisku, ale jednání jako takové. Kleptomanie postihuje ve větší míře ženy než muže a první příznaky se mohou projevit již v dětství.

Pyromanie je porucha projevující se opakovaným úmyslným zakládáním ohně a požárů, která nemá žádný motiv. Založené požáry přinášejí pyromanovi pocit uspokojení, někdy může být spojen i se sexuálním uspokojením. Tato porucha je častější u mužů a obvykle se projevuje již v dětství.

3.9.5 Poruchy chování dětí

Lhaní lze pozorovat již u dětí předškolního věku. V tomto období bývá lež nejprve velmi primitivní a lze ji považovat za obranu reakci v situaci, kdy si dítě neví rady a neumí ji zvládnout jinak. V pozdějším věku jsou s přibývajícími zkušenostmi lži promyšlenější. Je potřebné, aby se dítě již v raném věku naučilo mluvit pravdu a pochopilo, že je zbytečné

---

¹⁶ NEŠPOR, Karel. *Už jsem prohrál dost*. Praha: 2006. ISBN 80-812-1273-X, s. 8.

zapírat. Proto je dobré oceňovat, když se dítě zachová statečně a přizná se ke svému negativnímu jednání.

Záškoláctví bývá spojeno s negativním hodnocením školy, strachem a odporem, který škola v dítěti vyvolává. Je třeba hledat příčiny v rodině, ve škole, ale i v osobnosti dítěte. Záškoláctví může mít charakter plánovaného jednání a může se realizovat ve skupině.

Útěky a toulání jsou závažnější variantou únikového jednání, v tomto případě již z rodinného prostředí. Za závažné je lze považovat z toho důvodu, že rodina by pro dítě měla fungovat jako zdroj bezpečí a jistoty. Pokud tomu tak není a život v rodině je pro dítě natolik neúnosným, že se potřebuje bránit útekem z této situace, pak je takové jednání signálem velmi závažných problémů. Dítě se dostává mimo dozor rodičů a školy a hrozí velká pravděpodobnost, že se dopustí protiprávního jednání.

4 Prevence kriminality mládeže

Prevence kriminality mládeže zahrnuje soubor nerepresivních opatření. Včetně aktivit vyvíjených státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřujících k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní. Řadí se sem opatření, jejichž cílem je především snižování závažnosti kriminality a jejich následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. K tomu patří i informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoc obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislostí.

Mezi prevencí se řadí i trestní právo, a to speciálně trest odnětí svobody, kdy vliv hrozby jistě působí preventivně a řadu lidí skutečně odradí od spáchání protiprávního jednání. Problémem této prevence může být, že děti, které se dopustí trestného činu poprvé, většinou ani neznají trestně právní kvalifikaci činu a neznají ani výši sankce, která je za určitý čin stanovena. Proto jsou velice důležité preventivní programy. Nejprve je ale nutno definovat cílovou skupinu, aby postup práce a hodnocení efektivity prevence byl nějak přínosný. Cílovou skupinou preventivních opatření mohou být například děti selhávající ve škole, děti s poruchami chování, hyperaktivní děti, děti zneužívané a týrané v rodinách, děti z dysfunkčních rodin, děti ze čtvrtí, kde je vysoká úroveň kriminality, děti z rodin žijících pod hranicí životního minima, děti z rodin, v nichž chybí otec, děti s predelikventním chováním a patří sem i populace všech rodičů v komunitě.

4.1 Způsob organizování prevence kriminality v ČR

V České republice je prevence kriminality organizována na třech úrovních:

Na meziresortní úrovni - meziresortní spolupráce spočívá ve vytváření preventivní politiky vlády ve vztahu k tradiční kriminalitě a koordinaci preventivních činností jednotlivých resortů zastoupených v *Republikovém výboru pro prevenci kriminality* a podněcování aktivit nových.

Na rezortní úrovni - programy prevence kriminality vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev, obohacují jejich běžné činnosti o nové prvky a přístupy a ovlivňují tvorbu příslušné legislativy.

Na místní úrovni - jsou do prevence kriminality zapojeny orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace a další instituce působící v obcích.

4.2 Vztah jednotlivých ministerstev ke kriminalitě mládeže

Ministerstvo vnitra

Ministerstvo vnitra se v oblasti práce s delikventní mládeží zaměřuje na projekty ke snižování trestné činnosti na místní úrovni, zkvalitňování práce policie na úseku odhalování a objasňování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži, a vytváření informačního systému v oblasti prevence kriminality.

Ministerstvo spravedlnosti

Činnost ministerstva se dotýká zacházení s mladistvými delikventy v oblasti legislativní, výkonné při vytváření podmínek pro aplikaci alternativních trestů a odklonu v trestním řízení, v oblasti resocializačního působení vězeňství a v oblasti kriminologického výzkumu.

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Činnost ministerstva v oblasti péče o delikventní mládež se kromě zlepšování a rozšiřování standardní sociální práce orientuje na sociální práci v oblasti sekundární i terciární prevence a na práci s nezaměstnanými. Sociální práce s dětmi a mladými lidmi ohroženými rizikovým prostředím nebo již vykazujícími znaky delikventního jednání, je jednou z priorit resortu práce a sociálních věcí. To se projevuje jak ve zvýšené pozornosti, kterou resort věnuje zavádění nových forem metodického vedení sociálních pracovníků okresních úřadů, tak v dotační politice resortu, která v současné době prochází zásadními koncepčními změnami.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

V rámci sociální prevence trestné činnosti a dalších sociálně negativních jevů mezi dětmi a mládeží se ministerstvo zaměřilo na zkvalitnění výchovného působení školy včetně přípravy učitelů a systému pedagogicko-psychologického poradenství, na péči o narušenou

mládež, zejména ve výchovných ústavech, a na podporu volnočasových aktivit mládeže. Významný je i rozvoj v sociálně - právní výchově a vzdělávání a podpora nevládních aktivit v rámci grantového systému resortu.

V oblasti podpory volnočasových aktivit mládeže jsou finančně podporovány volnočasové aktivity dětí a mládeže s důrazem na práci s rizikovými skupinami, a to v rámci každoročně vyhlašovaných “Programů podpory a ochrany dětí a mládeže“.

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví se ve vztahu k péči o delikventní mládež zaměřuje na léčbu pachatelů trestné činnosti s duševní poruchou, a na léčbu drogově závislých, na prevenci týrání a zanedbávání, na prevenci sexuálního zneužívání dětí a na pomoc obětem trestných činů. Finančně je podporována nevládní organizace Bílý kruh bezpečí, která se zabývá pomocí obětem trestných činů a nadace Naše dítě, která provozuje Linku důvěry s celorepublikovou působností. Dále jsou podporovány další nevládní organizace, které se zabývají prevencí týrání a zneužívání dětí.

Úřad vlády

Při Úřadu vlády působí další koordinační orgány, tj. Rada pro národnostní menšiny, Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity a Meziresortní protidrogová komise do jejíž působnosti spadá vytváření protidrogové politiky vlády České republiky. Ředitel sekretariátu Meziresortní protidrogové komise je členem Republikového výboru pro prevenci kriminality, což zaručuje koordinovaný postup v souladu s preventivními programy dalších zastoupených resortů.

4.3 Struktura prevence kriminality

Nejdůležitější a nejzákladnější prevence je *prevence sociální*, která začíná již od narození dítěte přes výchovu v rodině a dále pokračuje výchovou ve školách. Základem prevence kriminality mládeže je včasné a dlouhodobé působení.

4.3.1 Sociální prevence

Sociální prevence představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Sociální prevence je součástí sociální politiky. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců - objektů preventivního působení.

4.3.2 Situační prevence

Staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezování majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna adekvátní volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vloženými. Těžiště odpovědnosti za opatření situační prevence nesou především občané a obce a v rámci vymezených kompetencí i Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR.

4.3.3 Prevence viktimnosti

Je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.

Odpovědnost za oblast primární a sociální prevence spadá do působnosti rodiny, obce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence je s ohledem na odbornou náročnost jednotlivých aktivit záležitostí resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a v některých souvislostech i Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví. Ve specifické části populace působí i Ministerstvo obrany.¹⁷

---

¹⁷Ministerstvo vnitra. *Prevence kriminality*. [online]. [cit. 2007-12-13]. Dostupný z: <http://www.mvcr.cz/prevence/system/pojmy/1.1.htm>

4.4 Úrovně preventivních aktivit

Prevenici lze rozdělit do tří celků. Jedná se o primární a sekundární prevenci, jejichž cílem je předcházet delikventnímu jednání mládeže, které se doposud žádného delikventního jednání nedopustilo. U některé mládeže je ale velká pravděpodobnost, že k němu mají velký sklon a tudíž se jej v blízké době zřejmě dopustí. Třetí prevencí je terciární prevence, zabývající se mládeží, která se bohužel delikventního jednání již dopustila.

4.4.1 Primární prevence

Primární prevence je zaměřena na celou mladou generaci s cílem pozitivního ovlivňování hodnotové orientace dětí od nejnižšího věku až po mladé dospělé. Velká pozornost je věnována pozitivním aktivitám mladé generace v jejich volném čase, které zahrnují výchovné, vzdělávací a poradenské aktivity. Tyto aktivity optimalizují životní podmínky mládeže. Dále je primární prevence zaměřena na zvýšení pocitu odpovědnosti mládeže za vlastní jednání.

4.4.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence je zaměřena konkrétně na rizikové skupiny mládeže. U těchto rizikových skupin je vyšší pravděpodobnost, že se stanou pachateli trestné činnosti a jsou ohroženy sociálně patologickými jevy. Mezi sociálně patologické jevy řadíme především drogovou závislost, záškoláctví, gemblerství, vandalismus, extremismus a nezaměstnanost.

U sekundární prevence je tedy velice důležitá včasná identifikace potencionálních pachatelů a sociálně patologických jevů. Cílem je dosáhnout intervence dříve, než dojde ke spáchání trestného činu a zlepšení bezpečnostní situace v rizikových oblastech, kam patří například velká města, sídliště, nádraží a fotbalové stadiony.

4.4.3 Terciární prevence

Terciární prevence je zaměřena na mladé osoby, které se již kriminálních činů v minulosti dopustily, nebo se samy staly obětí nějakého trestného činu. Terciární prevence tedy spočívá v předcházení kriminální recidivě. Zajišťuje odbornou pomoc, eliminuje recidivu kriminality i sociálně negativního jednání a napomáhá resocializovat kriminálně narušené mladé osoby. Terciární prevence je již zaměřena na ukládání a výkon trestu a ochranných opatření a na zpětném začlenění do společnosti.

5 Praktická část

5.1 Cíl a předpoklady

Cílem praktické části je popsat vývoj kriminality mládeže v období od roku 2000 až 2007 a potvrzení či vyvrácení stanovených předpokladů pomocí dostupných statistik a vytvořeného dotazníku.

1. Předpokládáme, že kriminalita nezletilých a mladistvých pachatelů má stoupající tendenci.
2. Předpokládáme, že více jak 50% žáků osmých a devátých tříd, kteří plní povinnou školní docházku, má zkušenost se zakázanou či trestnou činností.

5.2 Použité metody

5.2.1 Statistická analýza dat a sekundárních zdrojů

Statistická analýza dat byla získána z dostupných policejních a vězeňských statistik, ze kterých byly vytvořeny grafy a tabulky. Zajímal nás aktuální vývoj kriminality mládeže, a proto jsme se zaměřili na období roku 2000 až 2007. Tyto údaje nám odpověděly na řadu důležitých otázek a především sloužily k vyvrácení či potvrzení našeho předpokladu, že kriminalita nezletilých a mladistvých pachatelů má stoupající tendenci.

Technika analýzy sekundárních zdrojů byla pro nás nezbytná ke sběru dat a informací nejen při tvorbě teoretické části, ale i v empirickém průzkumu.

5.2.2 Nestandardizovaný dotazník

Nestandardizovaný dotazník nám pomohl získat data v průzkumovém šetření. Dotazník byl rozdělen do dvou tematických bloků s uzavřenými otázkami, kdy dotazovaným byla nabídnuta dostatečná volba odpovědí. Tato forma byla zvolena pro vyšší vypovídací hodnotu odpovědí. Úkolem úvodní části bylo získat přehled o dotazovaných dětech (respondentech), a to o jejich rodinných podmínkách, životním stylu, zálibách, využívání volného času a zároveň i informace, které mají dle statistik vliv na případné kriminální jednání – tedy např. rozvod v rodině, počet sourozenců, příslušnost k partě. Druhý blok otázek se týkal jejich případné zkušenosti s kriminálním jednáním. Respondenti, kteří měli takové

zkušenosti, pak vyplňovali pouze jednu část druhého bloku. Dá se zcela přesvědčivě tvrdit, že tyto informace byly klíčové z hlediska celého průzkumu a ověření druhého předpokladu naší bakalářské práce. Dotazovaní, kteří odpověděli na případné kriminální jednání negativně, vyplňovali pouze část dotazníku, která měla hypotetický charakter, tedy otázky typu: „co bys dělal, kdyby“, „proč bys byl ochoten“ apod. Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 125 dětí ze základní a speciální školy městského sídlištního typu.

5.2.3 Rozhovor

Metoda rozhovoru byla pro nás důležitá, a to především pro vysvětlení cíle a způsobu vyplňování dotazníku. Respondentům bylo vysvětleno, že veškeré získané údaje budou využity jen jako výstup z průzkumu naší bakalářské práce a poté budou skartovány. Dále byli dotazovaní ujištěni, že dotazník je zcela anonymní. Zřejmě z těchto důvodů došlo ke 100% návratnosti dotazníků.

5.3 Charakteristika zkoumaného vzorku

- Statistická analýza čerpá z dat Policejní statistiky České republiky od roku 2000 až do roku 2007 a ze statistik Vězeňské služby České republiky.
- Dotazník byl rozdán ve dvou typech škol, jednalo se o základní školu v okrajové části města, sídlištního typu, a dále jsme pracovali s dětmi ze speciální školy. Žákům bylo zdůrazněno, že dotazník je anonymní a že výstupy z něj nebudou dále s nikým konzultovány ani předávány. Bylo osloveno 125 dětí ve věku 13 až 16 let. Jednalo se o žáky sedmých, osmých a devátých tříd, neboť jsme předpokládali, že v tomto věkovém období již mohou krystalizovat náznaky výchovných problémů, ba dokonce trestná činnost. Ze základní školy bylo osloveno 98 dětí a ze školy speciální 27 dětí. Toto číslo je sice ve značném nepoměru, ale naším cílem bylo zahrnout do souboru všechny děti povinné školní docházkou.

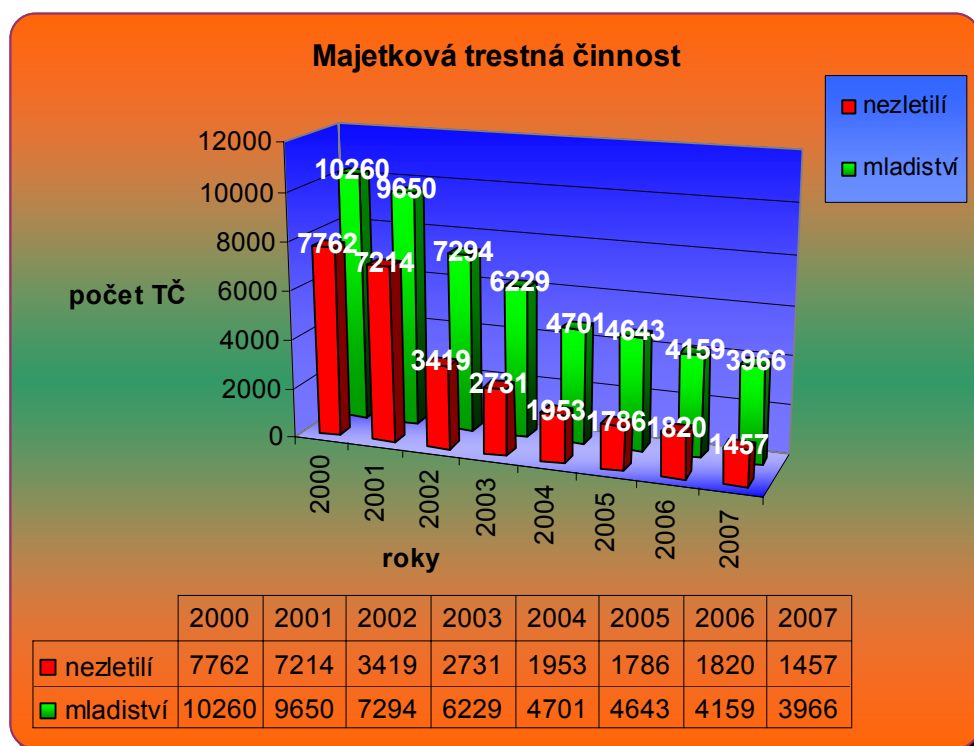
6 Vyhodnocení výsledků průzkumového šetření

Vyhodnocení informací a údajů je zpracováno statistickou metodou z policejních statistik, dále ze statistik Ministerstva vnitra ČR. Vyhodnocení dalších získaných informací metodou dotazníkového průzkumu, společně se statistickým rozbořem směřuje k potvrzení či vyvrácení námi stanovených předpokladů, které se týkají problematiky kriminality nezletilých a mladistvých v naší republice.

6.1 Vyhodnocení výsledků statistickou analýzou dat

- *Vyhodnocení majetkové trestné činnosti nezletilých a mladistvých od roku 2000 do 2007 v České republice.*

Graf č. 1 Majetková trestná činnost

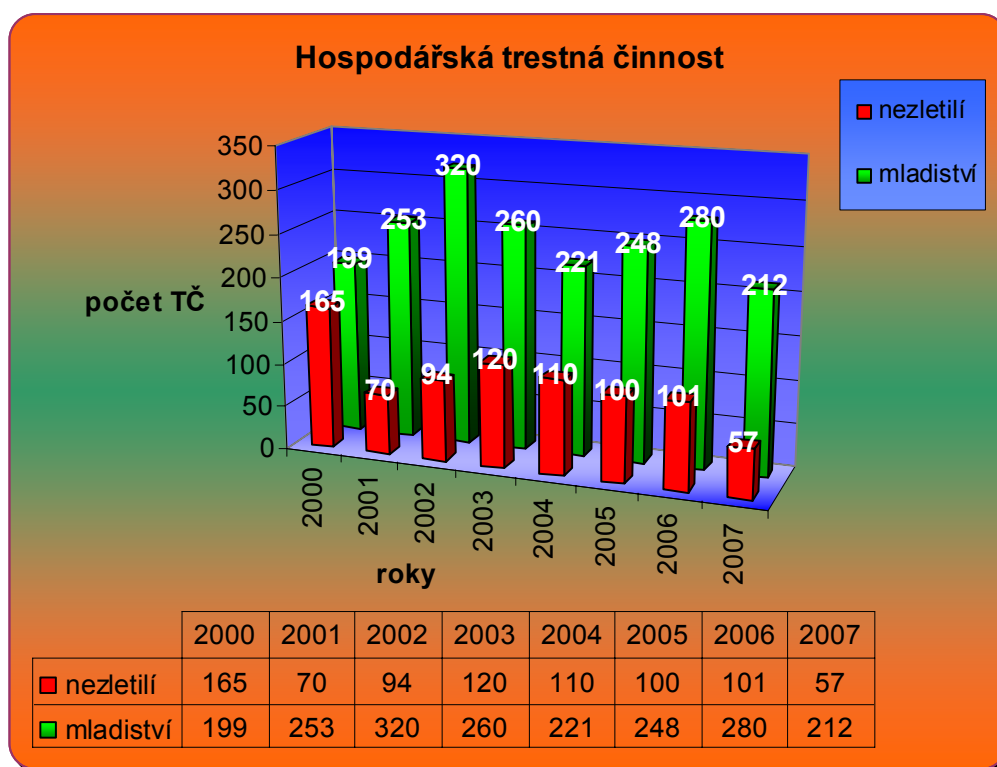
Zdroj: Policejní statistika

Majetková trestná činnost je typickým druhem kriminality mezi dětmi a nezletilými. Zpravidla se jedná o tzv. drobnou majetkovou krádež, jako jsou např. kapesní krádeže či drobné krádeže v obchodech. I tato skupina má z hlediska dlouhodobější statistiky klesající charakter (od roku 2000 do roku 2007), a to poměrně značný. Za sledované období poklesl počet činů o více než 60% u mladistvých pachatelů a o více než 80% u pachatelů mladších 15 let. Jako pozitivní lze hodnotit i fakt, že počet skutků spáchaných nezletilými pachateli daný

do poměru se skutky spáchanými mladistvými pachateli je rok od roku nižší. Zatímco v roce 2000 spáchali nezletilí pachatelé jen o zhruba 20% méně skutků, v roce 2007 to bylo již téměř 40%. Přesto počty majetkových trestných činů jsou značné. Bohužel je nutno počítat u této kriminality i s vysokou latencí.

➤ *Vyhodnocení hospodářské trestné činnosti nezletilých a mladistvých od roku 2000 do 2007 v České republice.*

Graf č. 2 Hospodářská trestná činnost

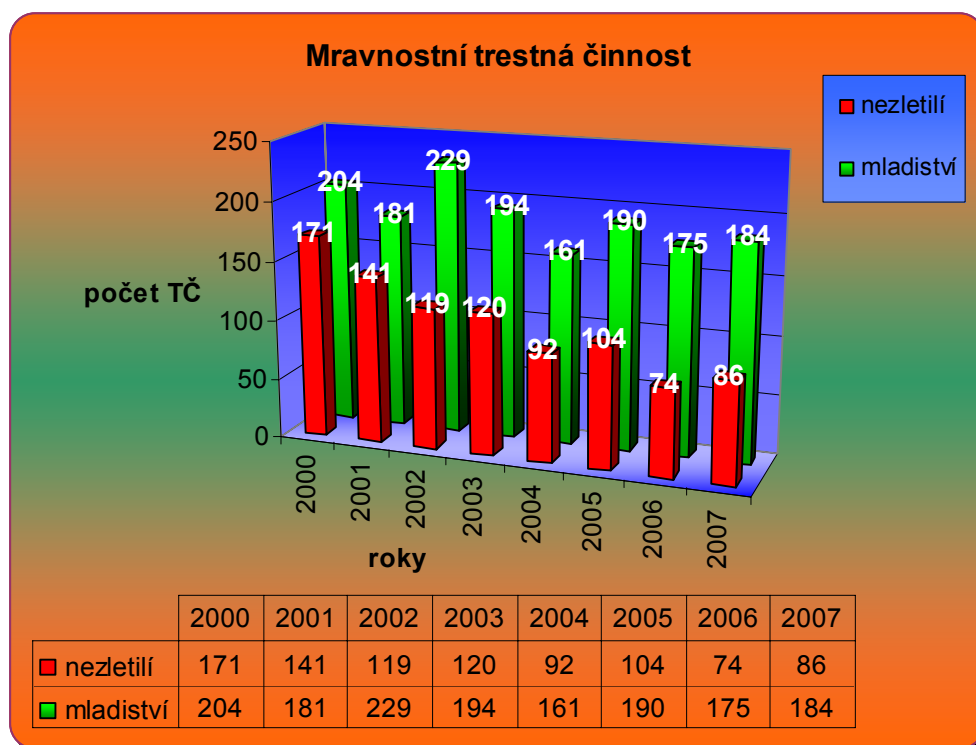
Zdroj: Policejní statistika

Hospodářská trestná činnost je z hlediska pachatelů doménou spíše dospělých. To dokazuje i statistika, která zachycuje počet spáchaných skutků nezletilými a mladistvými pachateli. Uvedené číselné údaje mají nestabilní charakter. Lze ovšem generalizovat, že počet skutků mladistvých pachatelů se pohybuje ve středních hodnotě kolem 300, u nezletilců kolem 100 skutků za rok. Příznivý je vývoj z hlediska poměru spáchaných skutků nezletilci a mladistvými. Zatímco v roce 2000 spáchalo hospodářský trestný čin téměř srovnatelné množství dětí mladších patnácti let a mladistvých, v dalších letech je poměr zhruba 2:1 ve prospěch mladistvých. Extrémní výkyv v tomto ohledu představuje rok 2007, kdy je poměr 4:1. Lze ale předpokládat, že tento rok byl výjimečný a že i v dalších letech bude docházet ke

snižování, ale čísla se budou opět pohybovat kolem výše uvedených středních hodnot. Tento fakt je ovlivněn zcela jistě i náročností k přípravě i samotného spáchání hospodářského trestného činu.

➤ *Vyhodnocení mravnostní trestné činnosti nezletilých a mladistvých od roku 2000 do 2007 v České republice.*

Graf č. 3 Mravnostní trestná činnost

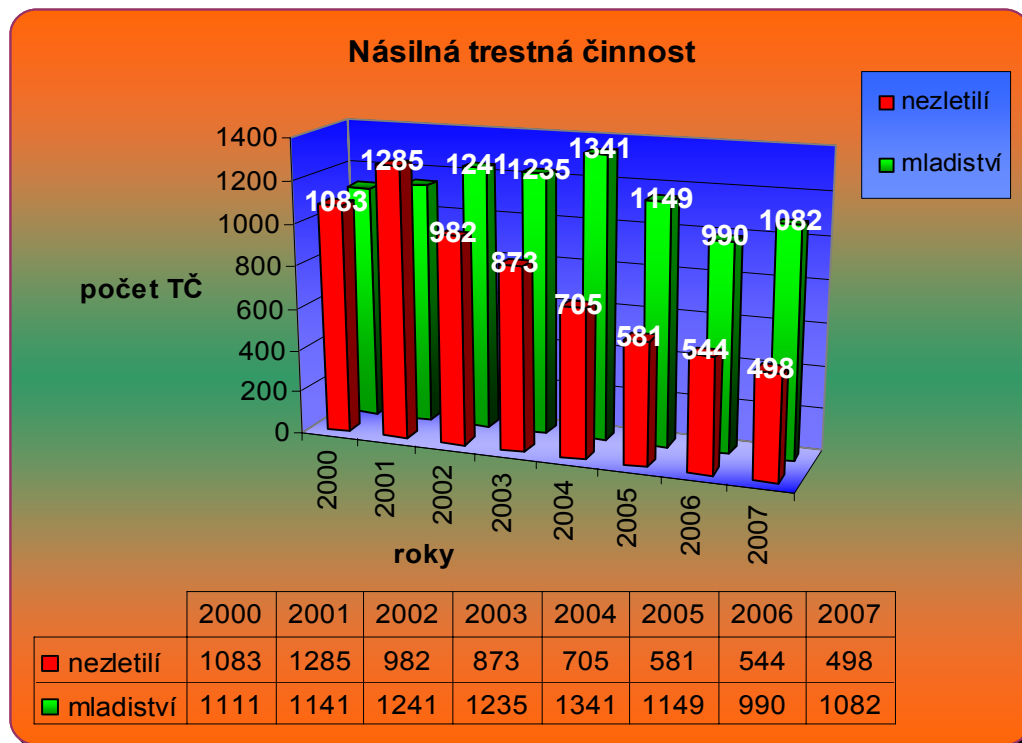

Zdroj: Policejní statistika

Z policejních statistik zachycujících počet spáchaných trestných činů, které spadají do skupiny mravnostních trestných činů, lze vyvodit základní informaci, že nezletilí trvale páchají více než polovinu z celkového počtu trestných činů. Tento fakt je z hlediska kriminologie velmi zajímavý, zároveň i zářející. Mravnostní trestné činy totiž představují jednu ze skupin nejzávažnějších trestných činů, a to především z hlediska společenské nebezpečnosti. To, že děti do patnácti let se dopouští právě těchto trestných činů, je údaj značně znepokojující. Znamená totiž, že hodnotový žebříček není pouze narušen (což by se dalo předpokládat u mladistvých – dáno jejich věkem pubescentů), ale není vůbec vnitřně vytvořen a zakotven.

➤ *Vyhodnocení násilné trestné činnosti nezletilých a mladistvých od roku 2000 do 2007 v České republice.*

Graf č. 4 Násilná trestná činnost

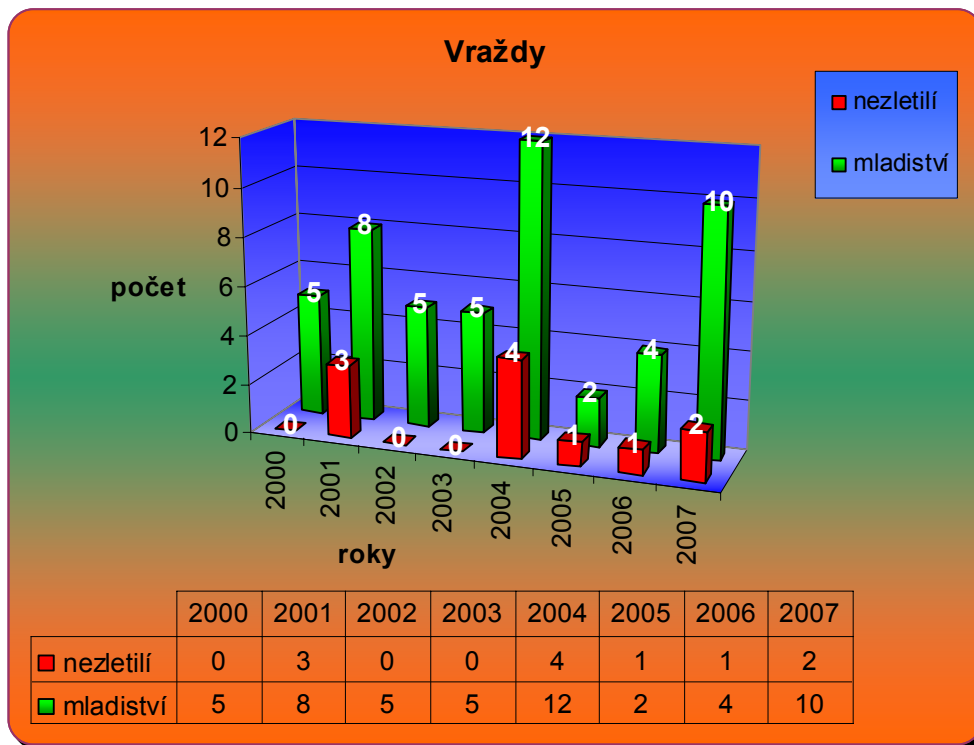

Zdroj: Policejní statistika

Násilná trestná činnost patří ve skupině nezletilců a mladistvých mezi nejčastěji páchaný druh kriminality. Zcela jistě zde hraje roli právě věk pachatelů, který je významným kriminogenním faktorem. Velmi výrazně bude v podrobných statistikách zastoupeno provinění v nějaké formě ublížení na zdraví. Ve sledovaném období let 2000 až 2007 jsou velmi alarmující výsledky let 2000 a 2001, kdy prakticky splývá počet činů spáchaných nezletilci a mladistvými. V roce 2001 dokonce počet spáchaných skutků dětí do 15 let věku převýšil počet skutků spáchaných mladistvými. Je nutno zdůraznit, že násilná trestná kriminalita je vždy spojena s agresivitou, proto je u takto mladých lidí brána jako velmi negativní. Tento výkyv nebyl ale v dalších letech potvrzen. Nadále však nezletilí páchají více než polovinu z celkového počtu násilných trestných činů.

➤ *Vyhodnocení trestného činu vraždy nezletilých a mladistvých od roku 2000 do 2007 v České republice.*

Graf č. 5 Trestný čin vraždy

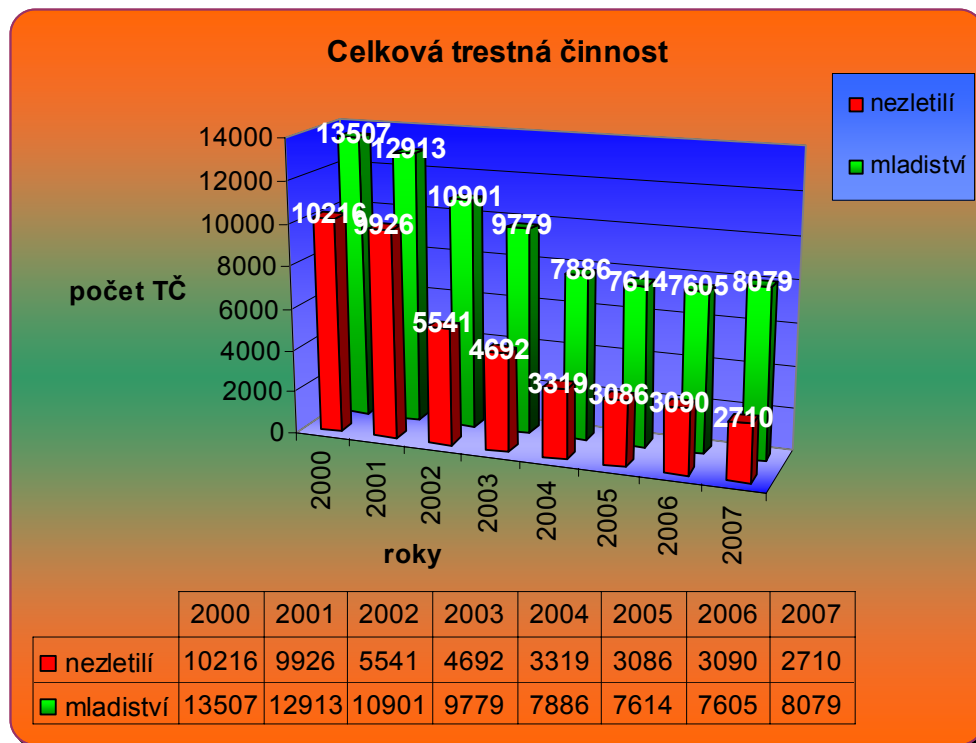

Zdroj: Policejní statistika

Vražda je považována za jeden z nejzávažnějších trestných činů. Je bohužel smutným faktem, že i vražd se dopouštějí mladiství a dokonce i děti mladší patnácti let. Jejich motivem je zpravidla afekt, momentální situace, kterou se snaží vyřešit. Jejich rozumové a rozhodovací schopnosti ale nejsou ještě rozvinuty na takovou úroveň, aby jim takové jednání znemožnily. Tito pachatelé jsou umisťováni do speciálního zařízení, které jednak slouží jako represivní prostředek, dále je zde na pachatele odborně působeno. Ze statistických dat nelze u tohoto typu trestného činu vyvozovat a zobecňovat dlouhodobější výsledky či prognózy. Vraždy jsou tak individuálním činem, že jejich počet nemůže mít vyšší vypovídající hodnotu. Z hlediska počtu byl velmi tragický rok 2004, kdy mladí pachatelé do 18 let zabili úmyslně celkem 16 osob. Zajímavým momentem je to, že v podstatě v roce, kdy se zvýší počet skutků u mladistvých pachatelů, se vždy zvýší i počet skutků nezletilých pachatelů, například roky 2001, 2004.

➤ *Vyhodnocení celkové trestné činnosti nezletilých a mladistvých od roku 2000 do 2007 v České republice.*

Graf č. 6 Celková trestná činnost

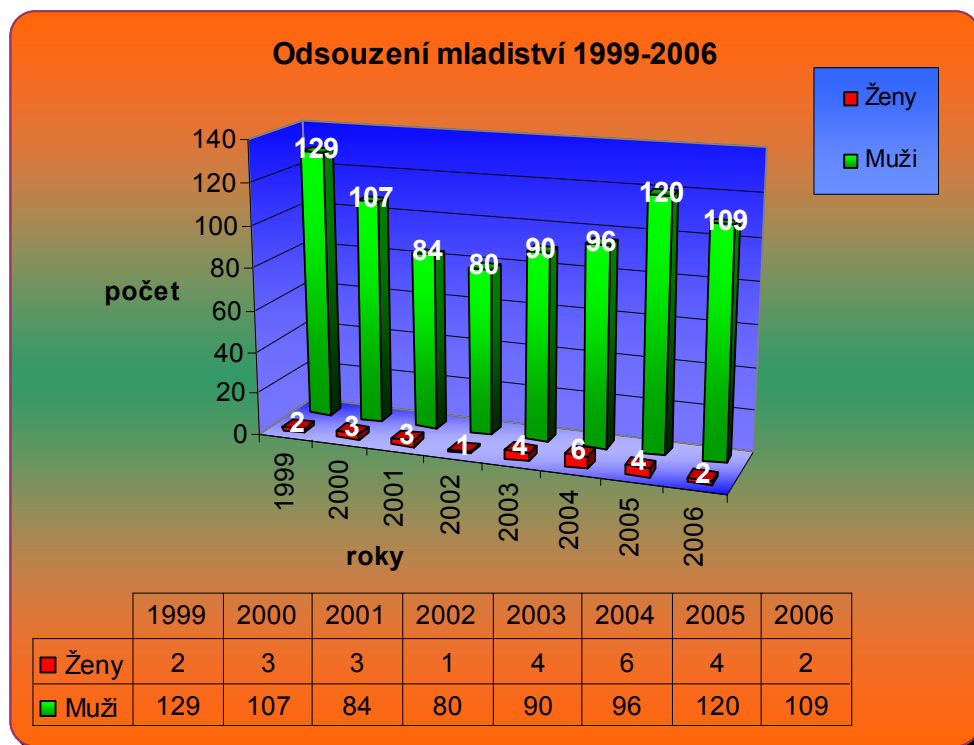

Zdroj: Policejní statistika

Z celkového počtu spáchaných trestů činů jak nezletilci, tak i mladistvými pachateli lze vyzorovat klesající tendenci. Z celkového počtu přes 13 500 trestných činů spáchaných v roce 2000 mladistvými pachateli byl do roku 2007 pokles na 8079 skutků. Hodnotu kolem 8000 činů lze považovat za jakousi pomyslnou mez, kolem které se roční počet pohybuje již několik let a lze se domnívat, že se jí přiblíží i v letech dalších. U nezletilých pachatelů počet spáchaných trestných činů neustále od roku 2000 klesá. Rapidní skok nastal mezi lety 2001 a 2002, kdy došlo k poklesu o více než 44%. Za sledované období klesl počet skutků spáchaných dětmi do 15 let o více než 70%, což lze považovat za velmi pozitivní výsledek. Ze statistiky vyplývá, že zvýšená pozornost by se měla věnovat pachatelům mezi 15 a 18 rokem, aby i počet jejich skutků začal klesat.

➤ *Vyhodnocení odsouzených mladistvých dle pohlaví od roku 1999 do 2006 v České republice.*

Graf č. 7 Vyhodnocení odsouzených mladistvých dle pohlaví

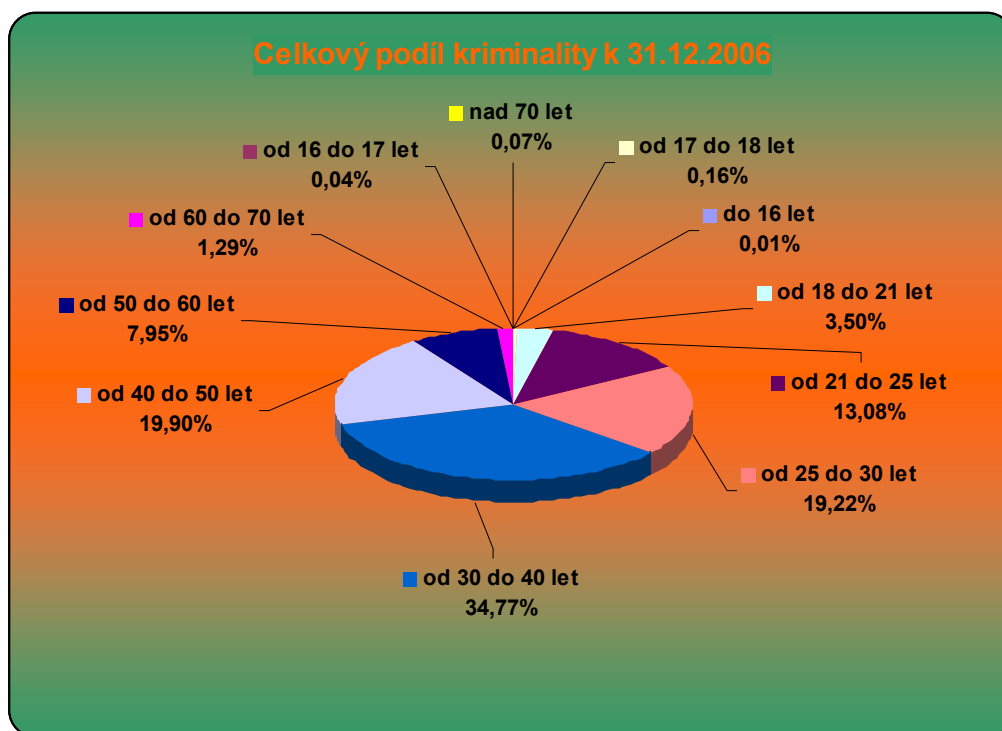

Zdroj: Vězeňská statistika

Ze statistiky odsouzených mladistvých v letech 1999 až 2006 jasně vyplývá, že ženy mají v této skupině velmi malé, až zanedbatelné procentuální zastoupení. Počet se ustálil na střední hodnotě 100 odsouzených mužů za rok. Pozitivní pokles byl zaznamenán v letech od 2001 do 2003, kdy počet začal klesat. Bohužel tento trend se v dalších letech nepotvrdil. Žádným výraznějším způsobem neovlivnil statistiku fakt, že od 1. ledna 2004 je účinná nová právní norma - zákon č. 218/2003 Sb. O soudnictví ve věcech mládeže. Tento právní předpis se ale spíše věnuje úpravě a průběhu trestního řízení mladistvých a dětí.

➤ *Vyhodnocení odsouzených dle věku ke dni 31.12.2006 v České republice.*

Graf č. 8 Věkové rozložení pachatelů v závislosti na počtu spáchaných trestných činů

Zdroj: Vězeňská statistika

V uvedeném grafu lze porovnat věkové rozložení pachatelů v závislosti na počtu spáchaných trestných činů. Nejvyšší podíl na celkové kriminalitě mají pachatelé, kteří jsou ve věku od 30 do 40 let. Tato skupina spáchá tedy více než třetinu všech trestných činů. Nezletilci a mladiství v tomto grafickém znázornění téměř nefigurují, jejich počet na celkové kriminalitě je zanedbatelný. Přesto je nutné věnovat těmto lidem zvýšenou pozornost a odradit je od případné recidivy.

➤ **Vyhodnocení trestních skutků v závislosti na věku pachatele za období od roku 1997 do 2007.**

Tabulka č. 1 Trestné činy v závislosti na věku

ROK	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Celkový součet
VĚK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	3	5	1	1	4	2	0	0	0	0	1	17
3	10	5	9	7	7	2	2	0	0	0	0	42
4	20	15	13	13	12	7	8	2	2	2	1	95
5	40	23	25	30	23	16	8	8	5	0	2	180
6	83	69	58	96	71	33	24	11	11	8	11	475
7	146	147	129	168	127	89	75	28	24	25	33	991
8	262	253	225	272	251	139	133	94	57	42	53	1781
9	479	416	387	455	394	216	234	162	92	67	84	2986
10	713	568	623	535	641	349	347	251	217	154	162	4560
11	941	923	839	900	839	550	519	352	311	278	212	6664
12	1371	1376	1341	1317	1427	761	808	493	459	495	377	10225
13	2215	2021	2099	2117	2010	1242	1211	897	888	774	695	16169
14	2934	3003	3083	2987	3226	1779	1779	1434	1275	1182	1004	23686
15	2930	2858	2756	2634	2838	2073	1989	1715	1404	1561	1560	24318
16	3677	3496	2991	2927	2973	2619	2509	2047	1888	1823	2224	29174
17	4518	4195	3399	3344	3462	3006	3060	2435	2363	2424	2538	34744
Celkový součet	20342	19373	17978	17803	18305	12883	12706	9929	8996	8835	8957	156107

Zdroj: Ministerstvo vnitra

Konkrétní věk nezletilých a mladistvých pachatelů lze zjistit z nestandardního statistického výstupu, který byl zpracován odborníky Ministerstva vnitra na statistiku. V tabulce jsou uvedeny také údaje o pachatelích ve věku například 2 let, pro vysvětlení se jedná o případy různých nešťastných událostí, tedy možných nedbalostních deliktů - například, když dítě převrhne svíčku a způsobí tak požár.

6.2 Vyhodnocení výsledků dotazníkovou metodou

Jako další naše metoda pro průzkumové šetření byla stanovena metoda nestandardizovaného dotazníku, který byl rozdělen do dvou tematických bloků. Dotazovaným byla nabídnuta škála odpovědí od absolutního ANO a NE k mírnějším „spíše ano“, „spíše ne“. Tímto byla dána respondentům dostatečná volba odpovědí. Tato forma je vždy volena jako vhodnější, neboť zaručuje vyšší vypovídací hodnotu odpovědí. Úkolem úvodní části bylo získat přehled o dotazovaných dětech respondentech – jejich rodinných podmínkách, životním stylu, zálibách, využívání volného času apod. Ale zároveň i informace, které mají dle statistik vliv na případné kriminální jednání – tedy např. rozvod v rodině, počet sourozenců, příslušnost k partě. Druhý blok otázek se týkal jejich případné zkušenosti s kriminálním jednáním. Respondenti, kteří měli takové zkušenosti, pak vyplňovali pouze jednu část druhého bloku. Dá se zcela přesvědčivě tvrdit, že tyto informace byly klíčové z hlediska celého průzkumu. Respondenti, kteří odpověděli na případné kriminální jednání negativně, vyplňovali pouze část dotazníku, která měla hypotetický charakter, tedy otázky typu: „co bys dělal, kdyby“, „proč bys byl ochoten“ apod. Dotazníkového šetření se účastnilo 125 dětí.

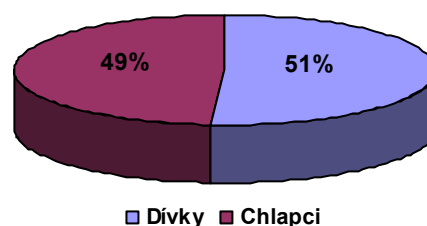
Vyhodnocení bloku I.

Rozdělení dle pohlaví respondentů.

Tabulka č. 2 Rozdělení dle pohlaví

Dívky	Chlapci
51%	49%

Graf č.9 Rozdělení dle pohlaví

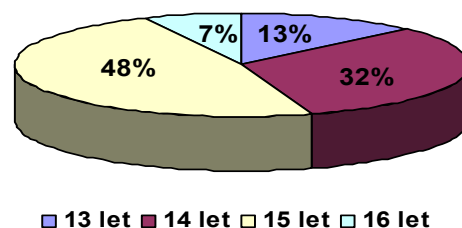
Pokud sledujeme pohlaví respondentů v našem sledovaném souboru, zjišťujeme, že je vcelku v rovnováze. Očekáváme, že nám tento fakt napomůže k objektivitě získaných dat.

Věkové rozdělení respondentů.

Tabulka č. 3 Věkové rozdělení respondentů

13 let	14 let	15 let	16 let
13%	32%	48%	7%

Graf č. 10 Věkové rozdělení respondentů

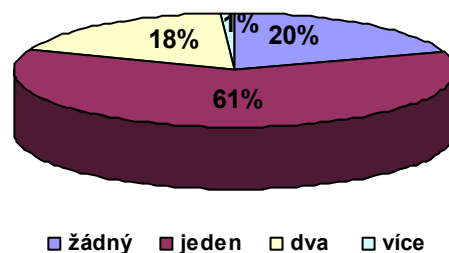
Naše průzkumové šetření jsme zaměřili na osmé a deváté třídy povinné školní docházky, tedy měli bychom pracovat převážně s dětmi od 14 do 15 let, což v našem souboru činí 80% respondentů.

Počet sourozenců respondentů.

Tabulka č. 4 Počet sourozenců

Žádný	Jeden	Dva	Více
20%	61%	18%	1%

Graf č. 11 Počet sourozenců

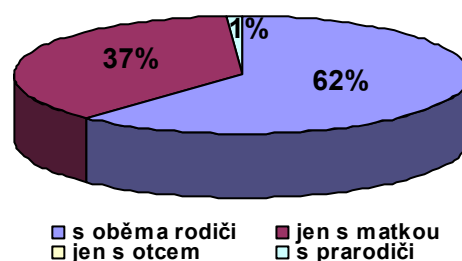
Šetření o sourozenecké vazbě dokládá, že děti mají z více jak 60% jednoho sourozence. Většina respondentů pochází z rodiny, kde vyrůstají dvě děti.

Bydlení respondentů.

Tabulka č. 5 Bydlení respondentů

S oběma rodiči	Jen s matkou	Jen s otcem	S prarodiči
62%	37%	0%	1%

Graf č. 12 Bydlení respondentů

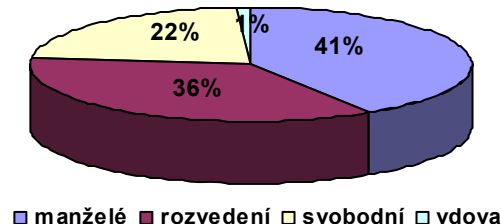
Z šetření dále vyplynulo, že až 62% respondentů bydlí a žije v rodině s oběma rodiči, takže pochází z úplné rodiny. Bylo očekáváno vyšší procento respondentů žijících s jedním rodičem. Avšak 37% žijících s matkou není také zcela zanedbatelné.

Rodinný stav rodičů respondentů.

Tabulka č. 6 Rodinný stav rodičů respondentů

Manželé	Rozvedení	Svobodní	Vdova
41%	36%	22%	1%

Graf č. 13 Rodinný stav rodičů

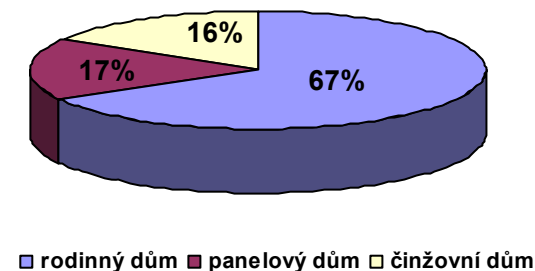
Ve výše uvedených odpovědích respondentů nacházíme korelaci odpovědí na předešlou otázku. Zhruba 36% rozvodu odpovídá počtu dětí, které žijí jen s matkou. Zajímavé je pro nás zjištění, že až 22% rodičů je svobodných.

Způsob bydlení respondentů.

Tabulka č. 7 Způsob bydlení respondentů

Rodinný dům	Panelový dům	Činžovní dům
67%	17%	16%

Graf č. 14 Způsob bydlení respondentů

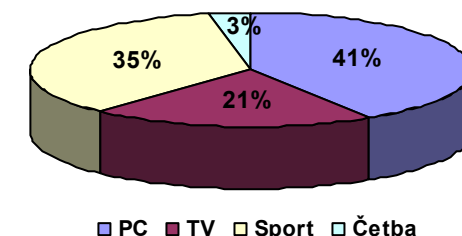
Sociální status rodin dětí, které se zúčastnily našeho průzkumu jsme co do bydlení, ohodnotili jako velmi dobrý, protože až 67% respondentů vypovídá, že bydlí v rodinném domě.

Záliby respondentů.

Tabulka č. 8 Záliby respondentů

PC	TV	Sport	Četba
41%	21%	35%	3%

Graf č. 15 Záliby respondentů

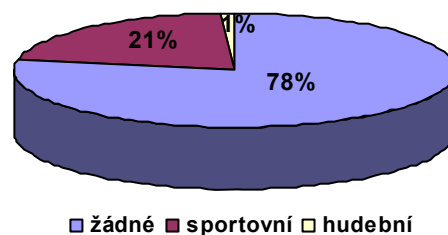
Převážná část respondentů, až 41%, se ve volném čase věnuje počítačům, více jak 20% sleduje pořady v televizi. To je pro nás alarmující zjištění.

Pravidelné navštěvování kroužků.

Tabulka č. 9 Pravidelné návštěvy kroužků

Žádné	Sportovní	Hudební
78%	21%	1%

Graf č. 16 Pravidelné návštěvy kroužků

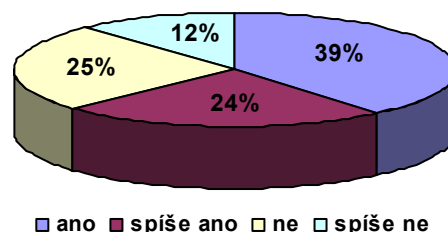
Téměř 80% dětí nenavštěvuje žádné kroužky. Jen malá část respondentů se věnuje sportu.

Příslušnost k partě.

Tabulka č. 10 Příslušnost k partě

Ano	Spíše ano	Ne	Spíše ne
39%	24%	25%	12%

Graf č. 17 Příslušnost k partě

Téměř 60 % respondentů z celkového souboru přiznává příslušnost k nějaké partě. Tento údaj nás nijak nepřekvapil, patřit k nějaké partě kamarádů je pro tento věk typické. Podstatné však je, zda parta směřuje k pozitivnímu trendu.

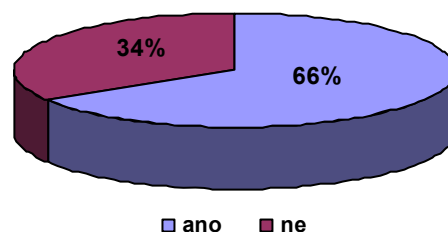
Vyhodnocení bloku II.

Dopuštění se zakázaného či protiprávního jednání.

Tabulka č. 11 Zakázané či protiprávní jednání

Ano	Ne
66%	34%

Graf č. 18 Zakázané či protiprávní jednání

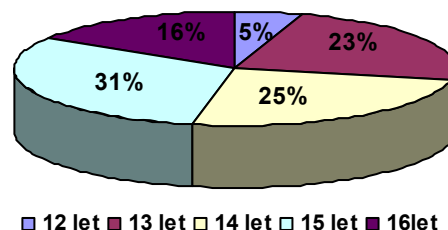
Zakázaného či protiprávního jednání se dle odpovědí dopustilo z celkového počtu 125 respondentů celkem 83. S těmito respondenty jsme dále pracovali. Jejich odpovědi byly vyhodnoceny a zpracovány do tabulek a grafů.

Věk respondentů při prvním zakázaném či protiprávním jednání.

Tabulka č. 12 Věk dopuštění se prvního zakázaného jednání

12 let	13 let	14 let	15 let	16let
5%	23%	25%	31%	16%

Graf č. 19 Věk dopuštění se prvního zakázaného jednání

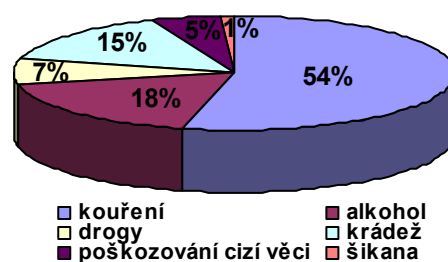
Je pro nás překvapivé, že až 25% respondentů ve věku 14 let se dopustilo zakázaného či protiprávního jednání.. Téměř 50% dětí (15-16 let), již trestně odpovědných, přiznává zakázané či protiprávní jednání.

Druh zakázaného či protiprávního jednání.

Tabulka č. 13 Druh zakázaného jednání

Kouření	Alkohol	Drogy	Krádež	Poškození cizí věci	Šikana
54%	18%	7%	15%	5%	1%

Graf č. 20 Druh zakázaného jednání

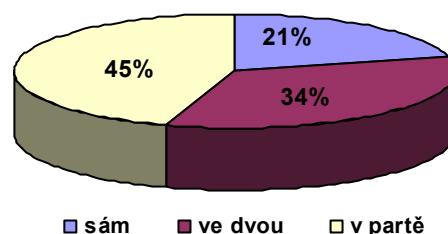
Z výše zpracované tabulky vyplývá, že se děti nejvíce dopouštějí kouření, pijí alkohol, kradou, užívají drogy, poškozuji cizí věc.

Způsob provedení zakázaného či protiprávního jednání.

Tabulka č. 14 Způsob provedení zakázaného jednání

Sám	Ve dvou	V partě
21%	34%	45%

Graf č. 21 Způsob provedení zakázaného jednání

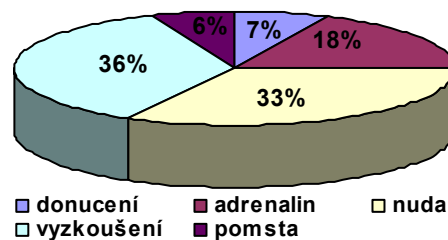
Výše jmenované zakázané činnosti a protiprávní jednání respondenti provádějí ve dvou nebo v partě, a to až ze 79%. Domníváme se proto, že pokud se děti z našeho souboru seskupují do party, pak jejich účel a cíl není pozitivní.

Důvod spáchání zakázaného či protiprávního jednání.

Tabulka č. 15 Důvod spáchání zakázaného jednání

Donucení	Adrenalin	Nuda	Vyzkoušení	Pomsta
7%	18%	33%	36%	6%

Graf č. 22 Důvod spáchání zakázaného jednání

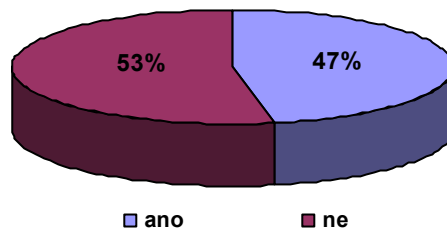
Spouštěčem páchaní zakázaného či protiprávního jednání je především nuda, a dále touha zkusit něco výjimečného, byť negativního. Je touha být jedinečný, byť neblahým způsobem.

Zjištění o spáchání zakázaného či protiprávního jednání.

Tabulka č. 16 Zjištění o spáchání zakázaného jednání

Ano	Ne
47%	53%

Graf č. 23 Zjištění o spáchání zakázaného jednání

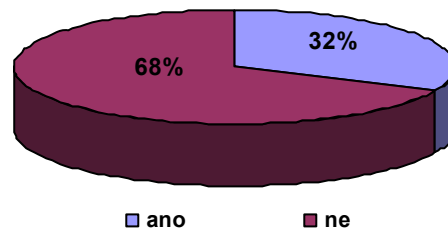
Více jak 50% zakázaného či protiprávního jednání nebylo zatím odhaleno a dle našeho mínění by toto mohlo vést k opakování trestné či zakázané činnosti dětí.

Opakování zakázaného či protiprávního jednání.

Tabulka č. 17 Opakování zakázaného jednání

Ano	Ne
32%	68%

Graf č. 24 Opakování zakázaného jednání

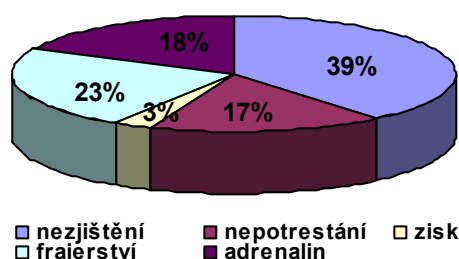
Tyto odpovědi jen potvrzují náš odhad, že až 70% respondentů opakuje trestnou či zakázanou činnost.

Důvody vedoucí k opakování zakázaného či protiprávního jednání.

Tabulka č. 18 Důvod vedoucí k opakování zakázaného jednání

Nezjištění	Nepotrestání	Zisk	Frajerství	Adrenalin
39%	17%	3%	23%	18%

Graf č. 25 Důvod vedoucí k opakování zakázaného jednání

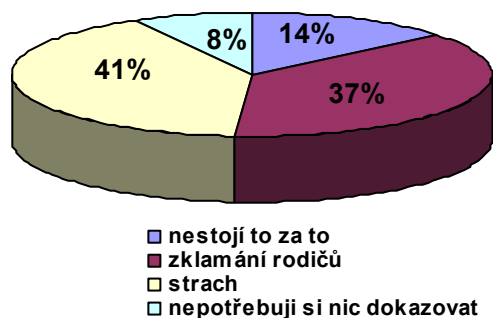
Trestnou činnost opakují děti nejen proto, že nebyly odhaleny, ale také proto, že touží vyniknout.

Důvody vedoucí k neopakování zakázaného či protiprávního jednání.

Tabulka č. 19 Důvody vedoucí k neopakování zakázaného jednání

Nestojí to za to	Zklamání rodičů	Strach	Nepotřebuji si nic dokazovat
14%	37%	41%	8%

Graf č. 26 Důvody vedoucí k neopakování zakázaného jednání

Hlavní důvod, proč by děti zakázanou nebo trestnou činnost neopakovaly, je strach a zklamání rodičů. Toto je možno považovat za pozitivní prvek. Ukazuje se, že výchova v rodině je jedna z možností, jak apelovat na právní a mravní vědomí dětí.

6. 3 Vyhodnocení předpokladů

V naší praktické části jsme chtěli přiblížit vývoj kriminality mládeže v období od roku 2000 až 2007 a potvrzení či vyvrácení stanovených předpokladů pomocí dostupných statistik a vytvořeného dotazníku.

1. Předpokládáme, že kriminalita nezletilých a mladistvých pachatelů má stoupající tendenci.

2. Předpokládáme, že více jak 50% žáků osmých a devátých tříd, kteří plní povinnou školní docházku, má zkušenost se zakázanou či trestnou činností

➤ **Statistickou metodou a analýzou dat jsme zjistili mnoho zajímavých údajů během našeho průzkumového šetření.**

Vycházeli jsme především z Policejních statistik České republiky a dále jsme analyzovali statistiky Ministerstva vnitra a Vězeňské služby České republiky. Data se týkala problematiky kriminality nezletilých a mladistvých za období od roku 2000 do roku 2007.

Náš průzkum dokázal, že majetková trestná činnost je typickým druhem kriminality mezi dětmi a nezletilými. Zpravidla se jedná o tzv. drobnou majetkovou krádež, jako jsou např. kapesní krádeže či drobné krádeže v obchodech. I tato skupina má z hlediska dlouhodobější statistiky klesající charakter (od roku 2000 do roku 2007), a to poměrně značný. **Za sledované období poklesl počet činů o více než 60% u mladistvých pachatelů a o více než 80% u pachatelů mladších 15 let. Jako pozitivní lze hodnotit i fakt, že počet skutků spáchaných nezletilými pachateli daný do poměru se skutky spáchanými mladistvými pachateli je rok od roku nižší.** Zatímco v roce 2000 spáchali nezletilí pachatelé jen o zhruba 20% méně skutků, v roce 2007 to bylo již téměř 40% (Graf č. 1, s. 33).

Hospodářská trestná činnost je z hlediska pachatelů doménou spíše dospělých. To dokazuje i statistika, která zachycuje počet spáchaných skutků nezletilými a mladistvými pachateli. Uvedené číselné údaje mají nestabilní charakter (Graf č. 2, s.34).

Z policejních statistik zachycujících počet spáchaných trestných činů, které spadají do skupiny mravnostních trestných činů, lze vyvodit, že nezletilí trvale páchají více než polovinu z celkového počtu těchto trestných činů. Mravnostní trestné činy představují jednu ze skupin nejzávažnějších trestných činů, a to především z hlediska společenské nebezpečnosti (Graf č. 3, s. 35).

Násilná trestná činnost patří ve skupině nezletilců a mladistvých mezi nejčastěji páchaný druh kriminality. Zcela jistě zde hraje roli právě věk pachatelů, který je významným kriminogenním faktorem. Velmi výrazně bude v podrobných statistikách zastoupeno provinění v nějaké formě ublížení na zdraví. Ve sledovaném období let 2000 až 2007 jsou velmi alarmující výsledky let 2000 a 2001, kdy prakticky splývá počet činů spáchaných

nezletilci a mladistvými. V roce 2001 dokonce počet spáchaných skutků dětí do 15 let věku převýšil počet skutků spáchaných mladistvými. Je nutno zdůraznit (Graf č.4, s. 36).

Vražda je považována za jeden z nejzávažnějších trestných činů. Je bohužel smutným faktem, že i vražd se dopouštějí mladiství a dokonce i děti mladší patnácti let. Jejich motivem je zpravidla afekt, momentální situace, kterou se snaží vyřešit. Z hlediska počtu byl velmi tragický rok 2004, kdy mladí pachatelé do 18 let zabili úmyslně celkem 16 osob. Zajímavým momentem je to, že v podstatě v roce, kdy se zvýší počet skutků u mladistvých pachatelů, se vždy zvýší i počet skutků nezletilých pachatelů (Graf č. 5, s. 37).

Z celkového počtu spáchaných trestů činů jak nezletilci, tak i mladistvými pachateli lze vypočítat klesající tendenci. Z celkového počtu přes 13 500 trestných činů spáchaných v roce 2000 mladistvými pachateli byl do roku 2007 pokles na 8079 skutků (Graf č. 6, s. 38).

Ze statistiky odsouzených mladistvých v letech 1999 až 2006 jasně vyplývá, že ženy mají v této skupině velmi malé, až zanedbatelné procentuální zastoupení. Počet se ustálil na střední hodnotě 100 odsouzených mužů za rok. Pozitivní pokles byl zaznamenán v letech od 2001 do 2003, kdy počet začal klesat. Bohužel tento trend se v dalších letech nepotvrdil (Graf č. 7, s. 39).

Vězeňská statistika nám ukázala rozložení pachatelů v závislosti na počtu spáchaných trestných činů. Nejvyšší podíl na celkové kriminalitě mají pachatelé, kteří jsou ve věku od 30 do 40 let. Tato skupina spáchá tedy více než třetinu všech trestných činů. Nezletilci a mladiství v tomto znázornění graficky téměř nefigurují, jejich počet na celkové kriminalitě je zanedbatelný. Přesto je nutné věnovat těmto lidem zvýšenou pozornost a odradit je od případné recidivy (Graf č. 8, s.40).

Konkrétní věk nezletilých a mladistvých pachatelů jsme zjistili z nestandardního statistického výstupu, který byl zpracován odborníky Ministerstva vnitra na statistiku. V tabulce jsou uvedeny také údaje o pachatelích ve věku například 2 let, pro vysvětlení se jedná o případy různých nešťastných událostí, tedy možných nedbalostních deliktů - například když dítě převrhne svíčku a způsobí tak požár (Tabulka č. 1, s. 41).

Vyhodnocení předpokladu č. 1

Předpokládáme, že kriminalita nezletilých a mladistvých pachatelů má stoupající tendenci.

První předpoklad se nám nepodařilo potvrdit v praxi.

- **Metodou nestandardizovaného dotazníku, který jsme zaměřili na děti, které plní povinnou školní docházku v 8. třídách a 9. třídách, jsme zjistili další informace, které pomohly ověřit náš druhý předpoklad.**

Odpovědi z prvního bloku dotazníku nám charakterizovaly soubor 125 respondentů, s kterým jsme pracovali.

Pokud sledujeme pohlaví respondentů v našem sledovaném souboru, zjišťujeme, že je vcelku v rovnováze. Očekáváme, že nám tento fakt napomůže k objektivitě získaných dat. Naše průzkumové šetření jsme zaměřili na osmé a deváté třídy povinné školní docházky, tedy pracovali jsme převážně s dětmi od 14 do 15 let, což v našem souboru činí 80% respondentů. Šetření o sourozenecké vazbě dokládá, že děti mají z více jak 60% jednoho sourozence. Zhruba 36% dětí je z rozvedené rodiny a žije jen s matkou. Zajímavé je pro nás zjištění, že až 22% rodičů dětí je svobodných. Sociální status rodin dětí, které se zúčastnily našeho průzkumu, jsme co do bydlení ohodnotili jako velmi dobrý, protože až 67% respondentů vypovídá, že bydlí v rodinném domě. Převážná část respondentů, až 41%, se ve volném čase věnuje počítačům, více jak 20% sleduje pořady v televizi. Což je pro nás alarmující zjištění. Téměř 80% dětí nenavštěvuje žádné kroužky. Jen malá část respondentů se věnuje sportu. Téměř 60% respondentů z celkového souboru přiznává příslušnost k nějaké partě. Tento údaj nás nijak nepřekvapil, patřit k nějaké partě kamarádů je pro tento věk typické. Podstatné však je, zda parta směřuje k pozitivnímu trendu.

Odpovědi druhého bloku dotazníku se týkaly zakázaného či protiprávního jednání. **Z celkového počtu 125 respondentů se dopustilo zakázaného či protiprávního jednání celkem 83, což představuje více jak 66% z celého souboru** (Tabulka č. 11, graf č. 18, s. 45).

S těmito respondenty jsme dále pracovali a jejich odpovědi jsme vyhodnotili do tabulek a grafů. Je pro nás překvapivé, že až 25% respondentů ve věku 14 let se dopustilo zakázaného či protiprávního jednání. Téměř 50% dětí (15-16 let), již trestně odpovědných,

přiznává zakázané či protiprávní jednání (Tabulka č. 12, graf č. 19, s. 46). **Z průzkumu vyplývá, že se děti nejvíce dopouštějí kouření, pijí alkohol, krádeží, užívají drogy a poškozují cizí věci** (Tabulka č. 13, graf č. 20, s. 46). Výše jmenované zakázané činnosti a protiprávní jednání respondenti provádějí ve dvou nebo v partě, a to až ze 79%. Domníváme se proto, že pokud se děti z našeho souboru seskupují do party, pak jejich účel a cíl není pozitivní.

Spouštěčem páčání zakázaného či protiprávního jednání je především nuda a dále touha zkusit něco výjimečného, byť negativního. Je patrná touha být jedinečný, byť neblahým způsobem. Více jak 50% zakázaného či protiprávního jednání nebylo zatím odhaleno a dle našeho mínění právě tento faktor vede k opakování trestné či zakázané činnosti. Tyto odpovědi jen potvrzují náš odhad, až 70% respondentů opakuje trestnou či zakázanou činnost. Trestnou činnost opakují děti nejen proto, že nebyly odhaleny, ale také proto, že touží vyniknout. Hlavní důvod, proč by děti zakázanou činnost a trestnou činnost neopakovaly, je strach a zklamání rodičů. Toto je pro nás pozitivní prvek. Ukazuje se, že výchova v rodině je jedna z možností, jak apelovat na právní a mravní vědomí dětí.

Vyhodnocení předpokladu č. 2

Předpokládáme, že více jak 50% žáků osmých a devátých tříd, kteří plní povinnou školní docházku, má zkušenost se zakázanou či trestnou činností.

Druhý předpoklad se nám v praxi podařilo potvrdit.

7 Závěr

Naše bakalářská práce se zabývá kriminalitou mládeže. Jak již bylo v průběhu práce uvedeno, kriminalita je jevem vyskytující se v každé společnosti, v každé době a pravděpodobně se ji nikdy nepodaří zcela vymítit. Nezbyvá nám tedy nic jiného, než stále hledat nové způsoby, jak kriminalitu a především kriminalitu mládeže co nejúčinněji eliminovat.

Cílem práce bylo popsat příčiny vzniku kriminality mládeže na základě studia spisové dokumentace a odborné literatury. V této práci byla popsána celá řada možných příčin vzniku kriminality mládeže, mezi které patří dědičnost, konstituční faktory, rodina, škola, pracovní prostředí, vrstevníci, nevhodné trávení volného času, v dnešní době i vliv médií, ale i negativní jevy ve společnosti, jako nedostatečná ochrana dětí a mládeže před těmito jevy. Dále neúčinná mravní, etická a právní výchova, malá účinnost sankčních a preventivních opatření. Velice úzce s příčinami kriminality mládeže souvisí prevence, a proto ani tato nemohla být v této bakalářské práci opomenuta.

Dále jsme se pokusili přiblížit aktuální vývoj kriminality mládeže v období od roku 2000 až 2007 pomocí dostupných statistik Policie ČR a Vězeňské služby ČR, čímž byl následně vyvrácen předpoklad, že kriminalita nezletilých a mladistvých pachatelů má stoupající tendenci. Toto zjištění a vyvrácení předpokladu považujeme za největší přínos celé práce. Za sledované období poklesl celkový počet činů o více než 60% u mladistvých pachatelů a o více než 80% u pachatelů mladších 15 let. Jako pozitivní lze hodnotit i fakt, že počet trestních skutků spáchaných nezletilými pachateli daný do poměru se skutky spáchanými mladistvými pachateli je rok od roku nižší.

Metodou nestandardizovaného dotazníku, který jsme zaměřili na děti, které plní povinnou školní docházku v 8. třídách a 9. třídách, jsme zjistili informace, které pomohly ověřit náš druhý předpoklad, že více jak 50% žáků osmých a devátých tříd, kteří plní povinnou školní docházku, má zkušenost se zakázanou či trestnou činností. Dalším důležitým aspektem průzkumového šetření bylo zjištění, že primární prevence je nejúčinnější v boji proti kriminalitě mládeže.

8 Návrh opatření do praxe

Výsledky námi provedeného průzkumu a konzultací s pracovníkem Preventivně informační skupiny Okresního ředitelství Policie České republiky v Děčíně byly potvrzeny obecně platné hypotézy, že nejúčinnějším bojem s kriminalitou mládeže je systematicky pojatá preventivní práce. Účinná preventivní práce s dětmi a mládeží je v oblasti prevence kriminality aktuálně hlavní prioritou Policejního prezidia ČR, které připravuje a poté koordinuje celorepublikové preventivní aktivity, které jsou reakcí na vzniklé problémy v oblasti kriminality mládeže. V oblasti policejní jsou prováděny z vlastní iniciativy i na základě požadavků škol, například v okrese Děčín jsou pravidelně prováděny přednášky na základních a středních školách zaměřené na problematiku nebezpečí užívání drog, alkoholu či podávání informací o právních aspektech trestní odpovědnosti mládeže.

Zároveň se domníváme, že preventivní aktivity by měly být vhodně doplňovány prvky represe, která by ovšem opět měla být úzce zaměřena na problematiku mládeže. Jedná se o cílené a individuální působení kurátorů, sociálních pracovníků či pedagogů. Tento trend byl v posledních několika letech dobře nastartován a další aktivity by měly být na místní i republikové úrovni plně podporovány.

Generalizace všech aktivit, které by měly efektivně zapůsobit na pokles kriminality mládeže, je ovšem dosti obtížná. Jak vyplynulo i z provedeného průzkumu, nejvýraznějším prvkem, který ovlivňuje potencionální pachatelství u dětí a mladistvých, je rodina. Právě z ní by měly vycházet veškeré výchovné aktivity a působení, jen tak je možné odradit mládež od páchání trestné činnosti.

Z naší bakalářské práce vyplývají tato doporučení a opatření do praxe:

- Doporučujeme i nadále pokračovat v činnosti preventistů městské i obecní Policie a dále pracovníků Preventivních informačních skupin Policie ČR, kteří se mimo jiné zabývají přednáškami na základních a středních školách. Přednášky pracovníků směřují do prevence sociálně patologických jevů u mládeže. Tito lidé jsou schopni profesionálně zabezpečit široké spektrum přednášených témat a díky tomu jsou schopni pružně reagovat na lokálně vzniklé problémy.
- Doporučujeme posílit prestiž těchto odborníků a apelovat na školy, aby nevyhledávaly jejich pomoc pouze jako reakci na stav porušení norem či jako

reakci na jednání, s kterým si již nedokáží poradit. Erudovaní policisté a strážníci by měli být se školami v partnerství a úzké spolupráci.

- V rámci měst a obcí by měly vzniknout týmy, které budou aktivně pracovat na budoucím systému subjektů, které se bude věnovat volnočasovým aktivitám mládeže. Samozřejmě by tato skupina měla být úzce provázána s vedením samospráv, aby aktivity byly i finančně kryty a obecně podporovány (např. vznik adrenalinových plácků pro mládež, nízkoprahová centra pro mládež s pravidelným programem, která jsou otevřená pro všechny, apod.).
- Zvýšit dostupnost jak odpoledních kroužků na základních školách, tak využít prostor tělocvičen nebo počítačových učeben. Umožnit takto povinnou praxi VŠ studentům s dětmi.
- Zvýšit prestiž zájmových a sportovních aktivit. V posledních letech se příslušnost ke sportovnímu klubu či jiné mimoškolní aktivitě stala pro děti spíše přítěžkem. Na tomto výchovném cíli by se měly spolupodílet školy, média, obce, sdružení rodičů a další subjekty, které mohou mít na děti přímý vliv.
- Hlavní role zůstává na rodičích. Ti by měli efektivně a důsledně hodnotit každý negativní exces v chování svých dětí. Domníváme se, že by rodiče měli především využívat poradenského systému v oblasti psychologické, zdravotní nebo pedagogické pomoci.

9 Seznam použitých informačních zdrojů

ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. 1. vyd. Praha: PAČR, 2002. ISBN 80-7251-104-1

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3

JELÍNEK, J. *Trestní zákon a trestní řád*. Praha: 2005. ISBN 80-7201-560-5

KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-771-X.

Ministerstvo vnitra. Prevence kriminality. [online]. [cit. 2007-12-13]. Dostupný z: <http://www.mvcr.cz/prevence/system/pojmy/1.1.htm>

MUSIL, J. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-362-0

NEŠPOR, K. *Léčba a prevence závislosti*. Praha: 1996. ISBN 80-85-121-52-2

NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislosti*. Praha: 2000. ISBN 80-717-8432-X

NEŠPOR, K. *Už jsem prohrál dost*. Praha: 2006. ISBN 80-812-1273-X

PEŠATOVÁ, I. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-291-3

SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie – Teorie a zacházení s vězněnými*. II. díl. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3

SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie..* II. díl. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-680-6

SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. I. díl. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-494-3

VÁCLAVÍK, D. *Etnické a kulturní minority ve střední Evropě I*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-457-9

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*. I. díl Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-702-0

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pracovníky police a vězeňské služby*. II. díl Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-703-9

Zákon o Probační a mediační službě č. 257 ze dne 14. července 2000

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169 ze dne 30. června 1999

Zákon o výkonu vazby č. 293 ze dne 10. listopadu 1993

ZAPLETAL, J. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie ČR, 2000. ISBN 80-7251-047-9

ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3

9 Seznam příloh

Příloha č. 1: *Anonymní dotazník*

ANONYMNÍ DOTAZNÍK

- neuvádějte své jméno a odpovídejte prosím pravdivě (odpovědi budou využity při psaní bakalářské práce jako výstup z průzkumu, poté budou dotazníky skartovány)
- odpovědi kroužkujte

I. BLOK (vstupní data)

1. **jsem:**   dívka   chlapec
2. **je mi:** méně   12   13   14   15   16   17   18 let   víc
3. **počet sourozenců:** 0   1   2   3   více
4. **bydlím:**   s oběma rodiči / jen s matkou / jen s otcem / jen s prarodiči / jiné
5. **moji rodiče:** jsou manželé / jsou rozvedeni / nikdy nebyli manželé / jiné
6. **bydlím:**   v rodinném domě / v panelovém domě / jiné
7. **moje záliby:** (zakroužkuj max.2) - PC+internet / TV (hudba, dokumenty, seriály, apod.) / škola / čtení knih / sport / jiné
8. **pravidelně navštěvuji kroužky, kursy, apod.:** žádné / hudební (tanec, zpěv, hudební nástroje) / sportovní (fotbal, basketbal, volejbal, tenis, hokej apod.)
9. **patřím do nějaké party:** ano / spíše ano / ne / spíše ne

II. BLOK

Už jsem někdy provedl něco, co je zakázané, protizákonné – například ukradl jsem něco doma, ve škole, kamarádovi, v obchodě, ..., úmyslně jsem někomu něco zničil (lak na autě, sprejerství, kolo, ...), někomu jsem neprávem ublížil, zbil ho, šikanoval, týral zvíře, užil jsem alkohol, kouřil jsem, vyzkoušel drogy, ...

ANO

vyplň pouze tuto levou půlku dotazníku

A. Kolik ti bylo let?

12 13 14 15 16 17 18

B. Jaký druh protiprávního jednání to byl?

KRÁDEŽ POŠKOZENÍ CIZÍ VĚCI
ALKOHOL KOUŘENÍ DROGY
ŠIKANA TÝRÁNÍ UBLÍŽENÍ ČLOVĚKU
ČLOVĚKU

C. Udělal jsi to sám nebo v partě?

SÁM VE DVOU V PARTĚ

D. Proč jsi to udělal – vyber max. 2 odpovědi

BYL JSEM DONUCEN – ADRENALIN
PRYČ S NUDOU – CHTĚL JSEM TO ZKUSIT
POMSTA – JINÉ .....

E. Dozvěděl se to někdo? - zakroužkuj

NE - ANO (rodiče, škola, policie, kamarádi, jiní)

F. Udělal bys to znova? ANO - NE

G. Proč ano? – zakroužkuj max. 2

NECHYTLI MĚ – NEBYL JSEM POTRESTÁN
ZISK – Z FRAJERSTVÍ – ADRENALIN – JINÉ

H. Proč ne? – zakroužkuj max. 2

NESTOJÍ TO ZA TO – ZKLAMAL BYCH RODIČE
MÁM UŽ STRACH – NEPOTŘEBUJI SI NIC DOKAZOVAT
JINÉ .....

NE

vyplň pouze tuto pravou půlku dotazníku

A. Byl bys ochoten něco takového provést?

ANO NE

B. Který druh protiprávního jednání si
myslíš, že je nejsnadnější spáchat?

KRÁDEŽ POŠKOZENÍ CIZÍ VĚCI
ALKOHOL KOUŘENÍ DROGY
ŠIKANA TÝRÁNÍ UBLÍŽENÍ

C. Je snadnější provést něco takového v
partě nebo sám?

SÁM V PARTĚ

D. Proč bys byl ochoten něco takového
udělat?

DONUCENÍ – TOUHA PO ADRENALINU
JEN TAK ZKUSIT – POMSTA – PARTA
ODEHNAT NUDU – JINÉ .....

E. Myslíš si, že to většině pachatelů
projde?

ANO - NE